

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Hjälp jag dör vem la upp bilden?!

UNGDOMSSTYRELSENS SLUTRAPPORT OM SEXUELL EXPLOATERING PÅ NÄTET

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Hjälp jag dör – vem la upp bilden?!

Slutrapport om sexuell exploatering av unga på internet

Förord

Internet är en arena fylld av oändliga möjligheter, men också ett forum som innebär att unga utsätts för risker. Det är en plats för relationer, sex och kärlek. I regeringsuppdraget om ungas erfarenheter om sexuell exponering och exploatering via nätet har Ungdomsstyrelsen belyst möjligheterna och riskerna med nätet för unga. Men vi har också lyft blicken från tekniken och sett individen och beteendet. Varför söker många unga människor bekräftelse via nätet? Var går gränsen för den egna integriteten? Hur förebygger vi att unga far illa och utsätts för sexuell exploatering? Detta är några av de frågor som vi mött och diskuterat under projektets gång.

Ungdomsstyrelsen har med en mängd konferenser, utbildningar och publikationer spridit metoder för det förebyggande arbetet mot sexuell exploatering. Efterfrågan och kunskapsörsten har varit enorm. Vi ser redan effekterna. Runt om i landet har förebyggande arbetet mot sexuell exploatering av unga startats. Skolor utbildar sin personal och sina elever, tjejjourer runt om i landet håller utbildningar om metoder i förebyggande arbete, facebookgrupper för nätverkande och erfarenhetsutbyte har skapats, kompetensen har höjts för personal inom skola, fritid, socialtjänst, elevhälsa och ungdomsmottagningar, och universitet har visat intresse för att göra detta ämne till en permanent utbildning.

Detta är en slutrapport för projektet 2008-2010 men frågan är i allra högsta grad levande.

Per Nilsson
generaldirektör, Ungdomsstyrelsen

Innehåll

Inledning	5
Översikt över genomförda aktiviteter	6
1 Våra produktioner	7
1.1 Se mig – unga om sex och internet	7
1.2 See me	11
1.3 Men fråga mig bara	11
1.4 Ses offline? – ett metodmaterial om unga sex och internet	11
1.5 Jag syns, jag finns	13
1.6 Mer om unga, sex och internet	13
1.7 Teater – ett levande metodmaterial	13
2 Spridningskonferenser	15
2.1 Konferensen "Men fråga mig bara"	15
2.2 Konferensen "Ses offline"	15
2.3 Konferensen "Naken på nätet "	17
2.4 Externa konferenser	18
3 Utbildningsinsatser	19
3.1 Nationell utbildning om unga, sex och internet	19
3.2 Utbildningsinsats till tjejjourer och organisationer som vänder sig till killar	21
4 Vad händer nu?	24
4.1 Projektets fortsättning	24
4.2 Det finns mer att göra	27
5 Bilagor	28

Inledning

Ungdomsstyrelsen fick den 16 september 2008 i uppdrag att genomföra insatser i syfte att höja kunskapen om unga killar och tjejers attityder till och erfarenhet av sexuell exponering och sexuella tjänster mot ersättning via internet eller andra interaktiva medier. Uppdraget skulle också bidra till det generella förebyggande arbetet för att minska riskerna för sexuell exploatering av barn och ungdomar (IJ2008/1824/UF). Regeringsuppdraget i sin helhet finns bifogat som bilaga 1.

Uppdraget bestod av fyra delar:

- Att genomföra en studie bland målgruppen om deras erfarenheter och attityder till sexuell exponering och exploatering.
- Att utarbeta ett metodmaterial som kan användas av lärare i högstadiet och gymnasiet.
- Att anordna utbildningsinsatser riktade till personal inom skola, fritid och socialtjänst.
- Att anordna en utbildningsinsats riktad till tjejjourer och liknande verksamheter för killar.

Uppdraget motsvarar fyra av åtgärderna i Regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (Skr 2007/08:167). Flera andra myndigheter har haft uppdrag inom handlingsplanen, som till exempel Brottsoffermyndigheten, Länsstyrelsen och Socialstyrelsen. Åtgärderna har handlat om allt från faktisk brottsbekämpning till stöd för utsatta individer, till, som i Ungdomsstyrelsens fall, förebyggande insatser mot sexuell exploatering.

En av utgångspunkterna i uppdraget var att det saknas kunskap om antalet flickor och pojkar med erfarenhet av prostitution. I betänkandet *Sexuell exploatering av barn i Sverige* som kom 2004 (SOU 2004:71) redovisas den första studie som har gjorts på området i Sverige: *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter* (Svedin och Priebe). I detta uppdrag har vi fått möjlighet att göra en replikation av den studien, det innebär att vi har gjort en studie i samma målgrupp och med samma typ av metoder som användes 2004. Vi har därmed haft möjligheten att se utvecklingen över en femårsperiod. Resultaten redovisas i denna rapport.

Utöver ovanstående fyra punkter har Ungdomsstyrelsen genomfört ett flertal aktiviteter inom uppdraget. Vi har tagit fram flera olika publikationer och arrangerat en mängd spridningskonferenser. I denna rapport beskriver vi först de skrifter vi producerat inom ramen för uppdraget, därefter hur vi genom konferenser spridit de resultat och material vi producerat och slutligen hur vi genom våra utbildningsinsatser fördjupat kunskapen om unga, sex och internet hos våra målgrupper. Intresset för vår verksamhet har varit mycket stort och vi vill i denna slutrapport ge en bild av detta.

Översikt över genomförda aktiviteter

Utbildningar och konferenser

	Antal konferenser / utbildningstillfällen	Totalt antal deltagare	Målgrupp
Konferens: "Men fråga mig bara"	5	800	Socialtjänst, kuratorer, elevhälsa, polisen m.fl.
Konferens: "Ses offline?"	4	700	Lärare på högstadiet och gymnasiet, samt ideella organisationer
Konferens "Naken på nätet"	3	700	Skola, fritid, socialtjänst m.fl.
Utbildning för tjejjour samt liknande verksamheter för killar	Två tillfällen, 2x2 dagar	100	Sveriges tjejjourer samt organisationer som riktar sig till killar
Nationell utbildning till skola, fritid, socialtjänst	6 orter, 3x3 dagar	210	Skola, fritid, socialtjänst, elevhälsa, ungdomsmottagning, kuratorer m.fl.
Ungdomsstyrelsens rikskonferens 2010	1	800	Skola, fritid, socialtjänst, ideella organisationer, kommunala tjänstemän, politiker
Medverkan vid konferenser arrangerade av andra än Ungdomsstyrelsen	14	Ca 700	Länsstyrelsen, polisen, regionförbund, sti- och hiv prevention inom landstinget, Socialstyrelsen, Umo.se, föräldramöten m.fl.

Publikationer

	Antal spridda exemplar / nedladdningar	Distribution och spridning
Se mig	700 tryckta ex samt 15 342 nedladdningar av pdf	Via samtliga konferenser från 2009
Men fråga mig bara	11 000 ex	Via samtliga konferenser från 2009, samt via Utbudet
Ses offline	10 000 ex	Via samtliga konferenser under 2010, samt via Utbudet
Jag syns, jag finns	1 000 ex	Nationella utbildningen 2010 samt Ungdomsstyrelsens rikskonferens och konferensen "Naken på nätet"
Mer om unga, sex och internet	1 000 ex	Nationella utbildningen 2010 samt Ungdomsstyrelsens rikskonferens och konferensen "Naken på nätet"
See me – English summary (endast gjord som pdf)	450 nedladdningar, endast som pdf	Forskare samt deltagare vid konferenser i Luxemburg, i Antwerpen, World Summit i Karlstad, Stockholm Criminology symposium samt inom forskarnätverk

1 Våra produktioner

I detta kapitel beskrivs samtliga produktioner som Ungdomsstyrelsen har tagit fram inom ramen för uppdraget. Först beskrivs arbetet med rapporten *Se mig – unga om sex och internet* och de viktigaste resultaten presenteras. Resultaten och rapporten i sin helhet har i sin tur varit en plattform för många av de övriga aktiviteterna inom uppdraget. Efter beskrivningen av *Se mig* följer beskrivningar av övriga produktioner inom projektet. De skriftliga produktionerna beskrivs också översiktligt i bilaga 2.

1.1 Se mig – unga om sex och internet

Regeringen gav i september 2008 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att göra en studie bland unga i åldern 13-25 år. Studien skulle belysa erfarenheter av och attityder till exponering av sexuell natur och sexuellt utnyttjande via interaktiva medier som internet samt erfarenheter av och attityder till sexuella tjänster mot ersättning. I uppdraget ingick även att analysera om den digitala tekniken och dess möjligheter kan ha påverkat attityderna till sexuell exponering och att sälja sexuella tjänster bland unga. Ambitionen var att öka kunskapen om erfarenheter av sexuellt utnyttjande via digitala interaktiva medier samt om dessa medier har bidragit till en förändrad attityd bland unga. Det fanns en oro för att internet och andra interaktiva medier kan användas för att ofrivilligt exponera unga på ett sexuellt kränkande sätt samt att internet, webbkameror och mobiltelefoni kan ha inneburit nya inkörsportar till prostitution för unga. I uppdraget lades särskilt fokus på situationen för unga homo- och bisexuella samt unga transpersoner.

Ungdomsstyrelsen undersökte under hösten 2008 vilken aktuell forskning som fanns inom området. Efter ett gediget researcharbete tecknades avtal med några av Sveriges ledande forskare och experter på området, för att genomföra både kvalitativa och kvantitativa studier. De olika studierna kom därefter att presenteras som delstudier i rapporten *Se mig – unga om sex och internet*. Delstudierna genomfördes av följande forskare/organisationer:

- Forskarna Gisela Priebe & Carl Göran Svedin, Lunds respektive Linköpings universitet, genomförde en kvantitativ studie bland unga i gymnasieskolans år 3 samt en medlemsundersökning bland Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheters (RFSL) medlemmar. SCB genomförde den faktiska datainsamlingen. Priebe/Svedin gjorde även en studie 2004 bland elever i gymnasieskolans år 3. Studien i *Se mig* är genomförd på samma sätt som studien 2004, vilket gav oss möjligheten att jämföra resultaten över tid.
- Sven Axel Månsson och Kristian Daneback, Malmö högskola respektive Göteborgs universitet, genomförde en kvantitativ webbenkät bland personer över 18 år om kärlek och sexualitet via internet.

- Ungdomsstyrelsen kompletterade myndighetens egen rikstäckande urvalsundersökning om ungas levnadsvanor, Ungdomsenkäten, med frågor om sexuell exponering och exploatering i åldern 16-25 år.
- Pernilla Nigård, Malmö högskola, genomförde en kvalitativ intervjustudie med unga kvinnor och män som har erfarenhet av frivillig sexuell exponering.
- Annakarin Nyberg och Eva Svedmark, Umeå universitet, gjorde en kvalitativ studie som fokuserade på ungas förhållningssätt till informations- och kommunikationsteknik.
- RFSL Ungdom gjorde en kvalitativ studie om sex- och kärleksrelationer via internet, bland unga i åldersgruppen 13-25 år som inte betraktar sig som heterosexuella. Studien visar förekomst av och attityder till sexuell exploatering och sexuell exponering, vem och varför unga exponerar sig sexuellt. Studien belyser också huruvida unga själva uppfattar kontakter av sexuell karaktär som problematiska och hur man ser på eventuella risker.

Samtliga studier genomfördes våren 2009. Intresset för rapporten har varit stor. Den rönt stor uppmärksamhet i press, radio och tv och drygt 15 300 nedladdningar av rapporten har registrerats på Ungdomsstyrelsens webbplats, en siffra som långt överstiger hur det vanligen ser ut för andra rapporter.

Resultat från *Se mig* - rapporten

Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste resultaten från de olika delstudierna i *Se mig*. De kvantitativa resultaten kommer från Priebe och Svedins skolundersökning i år tre på gymnasiet, från medlemsundersökningen bland RFSL:s medlemmar samt från Ungdomsstyrelsens ungdomsenkät riktad till unga mellan 16-25 år.

Sexuella kontakter via nätet

I *Se mig* framkom att många unga ofta konfronteras med sexrelaterade inslag på internet. Privata bilder, kommentarer och förfrågningar som anspelar på sex är vanligt förekommande. Till exempel uppger ca 30 procent av unga i åldern 16-25 år att en person som de enbart kände via internet bett dem att skicka sexuella bilder, filmer, eller posera framför webbkameran mot deras vilja. Könsskillnaden när det gäller sexuella förfrågningar är stor. Nästan 50 procent av tjejerna jämfört med ungefär 14 procent av killarna har fått förfrågningar av sexuell karaktär. Det är dock få ungdomar som besvarar denna typ av förfrågningar.

2,4 procent har fått sexiga bilder eller filmklipp spridda på nätet mot sin vilja. Bland eleverna i gymnasieskolans år 3 har 2,5 procent pressats eller tvingats till sex. I undersökningen bland RFSL:s medlemmar uppger 13 procent av unga homo-, bi- och transpersoner att de har pressats eller tvingats till sex vid ett möte offline med någon som de först lärt känna på nätet.

Sexuell exponering bland unga

Det är inte särskilt vanligt att unga lägger ut sexuellt material av sig själva. Flera populära ungdomswebbplatser har visserligen ett rikt utbud av bilder som kan verka utmanade för en utomstående men 90–95 procent av unga, beroende på undersökning, uppger att de aldrig lagt ut sexuellt utmanande bilder av sig själva på internet. Bland 16–25 åringar är det något vanligare bland tjejer medan en studie bland 18-åringar inte visar på några skillnader mellan könen. Det finns en grupp om cirka 8 procent som uppger att de publicerat privata sexiga bilder eller filmklipp. Motivet uppges vara att få bekräftelse, att stärka det egna självförtroendet. Den sexuella exponeringen blir ett enkelt och snabbt sätt att få uppskattning. Bland unga hbt-personer har ungefär 19 procent lagt ut sexuellt material av sig själva.

Att dela med sig av privata bilder är för många en självklar del i kontakten med andra och ett sätt att visa vem man är. Internet och mobiltelefoni handlar mycket om bilder och utvecklingen av intresset för bildhantering och de tekniska möjligheterna går hand i hand. Fotograferandet är en del av ungas vardag.

Medvetenhet om risker

Det finns inget som tyder på att unga är omedvetna om det faktum att digital teknik kan användas av andra på ett sätt som de själva inte önskat. Tvärtom är medvetenheten om risker hög. Men varför agerar då en del unga på ett sätt som skulle kunna uppfattas som riskfyllt? Bakgrunden till detta har delvis att göra med teknikens utformning. De programvaror som ofta används för sociala kontakter, uppladdning och spridning av bilder och annat digitalt material är förhållandevis enkla att lära sig och visuellt inbjudande. Att befinna sig i en privat och trygg miljö och att använda en teknik som man behärskar och känner kontroll över kan alltså påverka upplevelsen av teknikens egenskaper. I ett sådant sammanhang framstår teknikens spridningseffekter inte fullt så omfattande och globala, vilket innebär att det privata därmed inte upplevs fullt lika publikt. Ett annat skäl till att ungdomar utsätter sig för risker är den fas av livet de befinner sig i. Tonåren är en tid då man testar gränser, utforskar sin sexualitet och gör saker som man några år senare, med vuxna erfarenheter, inte längre kan tänka sig. För unga homo- och bisexuella samt unga transpersoner väger möjligheterna tyngre än riskerna. Internet är ett effektivt sätt att söka information om hbt-frågor och hbt-organisationer och ett lättare och säkrare sätt komma i kontakt med andra hbt-personer. För unga homo- och bisexuella samt transpersoner erbjuder internet ett sammanhang där heteronormen inte är självklar.

Erfarenhet av sex mot ersättning

En undersökning bland elever i gymnasieskolans år 3 visar att andelen unga med erfarenhet av sex mot ersättning 2004 var 1,4 procent. Fem år senare var andelen 1,5 procent. Det handlar dock om en så liten förändring att det inte går att tala om någon reell ökning i gruppen som helhet. Under samma period ökade både tillgången till och användningen av internet dramatiskt.

Bland elever i gymnasieskolans år 3 uppger 1,7 procent av killarna och 1,2 procent av tjejerna att de någon gång erbjudit sex mot någon form av ersättning. I Ungdomsstyrelsens Ungdomsenkät 2009, uppgav 1,7 procent av såväl tjejer som killar att de hade tagit emot ersättning för sex. Enligt medlemsundersökningen har 7,1 procent unga hbt-personer erfarenhet av sex mot ersättning.

Den grupp unga som har erfarenheter av sex mot ersättning är till stor del unga som har en problematisk livssituation inom flera områden. Många har en negativ självbild, psykisk ohälsa, ett sexualiserat beteende och problem med att sätta gränser jämfört med unga i allmänhet. Gruppen utmärks också av att i större utsträckning ha utsatts för hot och våld i familjen, alkohol och drogkonsumtion. Det finns också ett starkt samband mellan sexuella övergrepp och att i ett senare skede sälja sexuella tjänster. Rena pengar är den vanligaste formen av ersättning men det kan också vara saker som kontantkort till mobiltelefonen, alkohol/droger, acceptans i gruppen, boende eller husrum, så kallat *survival sex*.

Acceptansen bland unga för att erbjuda sex mot ersättning är högre än för att erbjuda ersättning för sex. Bland unga i åldrarna 16-25 år tycker 43 procent att "det är ok att andra har sex mot ersättning om båda är med på det".

Unga idag är inte bara konsumenter av redigerat material på internet, de är även producenter med en i stort sett obegränsad kontaktyta. Detta behöver i sig inte vara något problem; det är inte olagligt att vare sig frivilligt exponera sig, ta del av andras frivilliga exponering eller i samtycke ha sexuella utbyten. Problemet uppstår när frivilligheten sätts ur spel. Den digitala tekniken gör detta möjligt på ett sätt som tidigare inte var möjligt och det är nytt för många som på olika sätt arbetar med att stötta unga.

Behov av stöd

Delstudierna visar att för de flesta ungdomar och unga vuxna är den "nya" tekniken en naturlig del i vardagen och förenat med positiva upplevelser, men det finns en grupp unga med negativa erfarenheter som är i behov av stöd. Många av dem väljer att i första hand prata med jämnåriga kamrater om upplevda problem, och det kan givetvis vara bra, men det räcker inte alltid. Därför är det viktigt att professionella som möter ungdomar och unga vuxna har kunskap om ungas medievardag för att kunna ge passande stöd. Likaså är det viktigt att förstå att unga med internetrelaterade problem ofta har andra problem i sina liv som kan vara viktiga att synliggöra och bearbeta. Många unga upplever riskerna med internet i sex- och kärlekssammanhang som överdrivna och känner inte igen sig i den bild av unga och internet som förmedlas i medierna. Visst finns negativa aspekter av internet men i ljuset av den totala användningen upplevs dessa som jämförelsevis små. Beskrivningar som inte stämmer med de egna upplevelserna riskerar att nonchaleras. Ett överdrivet fokus på risker kan leda till ett onödigt skuldbeläggande av dem som trots allt råkar illa ut. Det kan ge dem en känsla av att de får skylla sig själva, vilket riskerar att göra det svårare för dem att söka stöd när de faktiskt behöver.

1.2 See me

En engelsk sammanfattning av *Se mig*, ”*See me*” togs fram i januari 2010.

Ungdomsstyrelsen har spridit den engelska versionen då vi deltagit som föreläsare vid två engelskspråkiga konferenser: Stockholm Criminology Symposium samt World Summit on Children and Media i Karlstad. Ungdomsstyrelsen har också deltagit i två europeiska konferenser: Safer Internet Forum i Luxemburg och E-youth: Balancing Between Opportunities and Risks? i Antwerpen vilket också har utgjort tillfällen för spridning av *See me*. Vi har också spridit den engelska sammanfattningen genom våra egna kontakter med forskare på området.

1.3 Men fråga mig bara

Tillsammans med Stiftelsen Allmänna Barnhuset, författaren Josefin Grände och andra experter på området sexuell utsatthet togs boken *Men fråga mig bara* fram. Boken är en vägledning som vänder sig till professionella som i sitt yrke möter unga som lever i utsatta situationer i individuella samtal. I boken finns information om sexuell exploatering mot ersättning, om övergreppsbilder på barn (barnpornografi) och om handel med barn för sexuella ändamål samt lagstiftningen på dessa områden. Här presenteras även konkreta tips på hur frågor kan ställas samt vilka frågor man kan ställa om sexuell exploatering. Syftet är att kunna upptäcka om ett barn har utsatts för sexuella övergrepp. Boken innehåller också förslag på hur man kan föra samtal med unga om sexuell exploatering. Hur man hanterar ett svar och hur man går vidare med en eventuell anmälan finns också tydligt förklarat i boken.

I dagsläget har vi distribuerat 11 000 exemplar av *Men fråga mig bara*, dels genom våra spridningskonferenser och via distributionsföretaget Utbudet.

Boken finns även i norsk version under namnet *Spør meg, da vel*. Norska Rädda Barnen har översatt texten till norska och anpassat delar av innehållet till norska förhållanden.

1.4 Ses offline? – ett metodmaterial om unga sex och internet

I uppdraget ingick även att ta fram ett metodmaterial riktat till grundskolans högre årskurser och till gymnasiet, samt till andra aktörer som möter unga killar och tjejer mellan 13-25 år.

Materialet *Ses offline?* syftar till att kunna diskutera frågor om sex och internet i skolan och vara förebyggande och attitydförändrande. För uppdraget att skriva och utforma metodmaterialet anlätades Josefin Grände, expert på genusfrågor och sexuell utsatthet, och Johnny Lindqvist, expert på ungdomskommunikation. Tanken var att deras kompetenser skulle komplettera varandra för att få med de båda perspektiven internet och sexuell utsatthet. Materialet innehåller också korta filmer som finansierats tillsammans med Utbildningsradion. Åsa Ekman, frilansade filmare, anlätades för uppdraget.

Materialet är utformat som en lärarhandledning som inledningsvis ger en kortfattad bakgrund och förståelse för temat unga, sex och internet, baserat på resultaten i *Se mig*. Det går att använda materialet även om man helt saknar förkunskaper. Materialet är

utformat så att det tydligt framgår att ungdomarna själva är experterna, det är de som har svaren och det är deras åsikter, kunskap och värderingar som ska synliggöras. För att stimulera till diskussion används också filmerna som med sina berättelser uppmanar eleverna att ta ställning till hur man kan agera i olika fall. Materialet går också att använda utan filmerna då det innehåller flera fiktiva berättelser att läsa och ta ställning till. Samtliga filmer baseras på verkliga situationer och ungas erfarenheter.

Bokens kapitel är utformade som underlag för tre lektioner med olika teman som integritet, gränssättning och sex mot ersättning. Första kapitlet fokuserar på nätet i allmänhet och på integritet. Frågeställningar som tas upp inkluderar: Vad är status på nätet? Hur presenterar du dig själv? Vad är viktigt i en presentation? Vilka regler skulle du ge din lillasyster eller lillebror? Dessa ämnen syftar till få igång ungdomars tankar kring internetpublicering generellt. I det andra kapitlet tas frågan om gränssättning upp: Var går gränsen? Hur uppfattar man sina egna respektive andras gränser? Hur säger man nej utan att såra? Varför säger man ja när man borde säga nej?, och så vidare. Sista kapitlet handlar om sex mot ersättning. Här är filmerna tydliga med vad som är förbjudet enligt lag. Det tydliggörs att det är förbjudet att köpa sex, även om man betalar med saker och inte pengar, samt att det till exempel är förbjudet att försöka få någon att sälja sex. Eleverna kan själva sedan diskutera filmernas berättelser i klassrummet med stöd av diskussionsfrågorna i lärarhandledningen.

Materialet innehåller olika värderingsövningar, såsom ”fyra hörn” och ”heta stolen”, fiktiva berättelser att diskutera, samt fakta och övningar kring lagstiftningen på området. Materialet innehåller fler övningar än vad som är möjligt att genomföra på en lektion, men tanken är att man som pedagog ska kunna välja det som man till exempel tycker passar gruppen eller en övning man är bekväm med.

Efterfrågan från skolorna har varit mycket stor. *Ses offline?* är tryckt i 10 000 exemplar och har varit möjlig att beställa kostnadsfritt via Ungdomsstyrelsen och via distributionsföretaget Utbudet. Materialet har också spridits till skolorna via landets mediacentraler, före detta A/V-centraler, som tillhandahåller audio- och visuella hjälpmedel till skolor. Materialet är nu slut i tryck, men efterfrågan är fortfarande stor.

1.5 Jag syns, jag finns

Ungdomsstyrelsen genomförde under våren 2010 en uppföljande studie där unga fick möjlighet att uttala sig om de resultat, begrepp och teman som presenterades i *Se mig*. Samtal genomfördes i fyra kommuner i Sverige med två grupper i varje kommun. Totalt deltog 41 ungdomar i åldrarna 13–20 år, 26 tjejer och 15 killar. Medelåldern bland deltagarna var 15,9 år. Två grupper bestod enbart av killar, två grupper bestod enbart av tjejer och fyra var blandade grupper med både killar och tjejer.

Samtalen resulterade i rapporten *Jag syns, jag finns*, som ger en nyanserad bild av ungas uppfattning om sexuell exponering och exploatering via nätet. Hur uttrycker sig unga i samtal kring sexuell exponering via internet och exploatering i allmänhet? Vilka tankar och funderingar har unga kring dessa fenomen? Hur ser de på sitt eget agerande och förhållningssätt på nätet och hur ser de på andras? Även ungas behov av informationsinsatser diskuterades, dels gällande vilken information de själva kan ha behov av, dels vilken information yrkesverksamma som möter unga behöver.

1.6 Mer om unga, sex och internet

Mer om unga, sex och internet är en kortfattad skrift som översiktligt beskriver olika verksamheter, organisationer, statliga myndigheter med flera som arbetar inom fältet unga, sex och internet. Skriften beskriver också vilka olika metodmaterial som finns att tillgå, var man får tag på dem, vilken målgrupp som avses och hur de är tänkta att användas.

Ungdomsstyrelsen gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av utbudet; det finns ytterligare aktörer som sprider kunskap och ger metodstöd i frågor om unga och internet. Översikten är tänkt att vara just överskådlig och lättillgänglig för den som vill arbeta vidare med frågor om unga, sex och internet.

1.7 Teater – ett levande metodmaterial

Under hösten 2010 breddade vi vår verksamhet ytterligare genom att låta teatergruppen Ung utan Pung skapa en föreställning baserad på information från *Se mig*. Ung utan Pung är en Stockholmsbaserad teatergrupp som verkar nationellt. Tanken var att en teaterföreställning skulle kunna användas som en metod för att diskutera och arbeta förebyggande mot sexuell exploatering. Inför arbetet med föreställningen genomförde de ansvariga från Ung utan Pung ett researcharbete genom att delta på våra utbildningar, både på den nationella utbildningen ”Unga sex och internet” och på utbildningen riktad till tjejjourerna, se kapitel 3, samt tog del av Ungdomsstyrelsens skrifter och annan litteratur som berör unga, sex och internet.

Föreställningen hade premiär den 12 november i Stockholm och visades därefter som en del i Ungdomsstyrelsens konferensarrangemang vid fyra tillfällen. Teaterföreställningen *Naken på nätet* är 75 minuter lång och riktar sig till elever i högstadiet och gymnasiet. Den består av olika sketcher och musiknummer, med både allvar, ensamhet och utsatthet men även glädje och skratt. Framför allt manar föreställningen till eftertänksamhet och diskussion. En manual med diskussionsfrågor att arbeta vidare med i klassrummet följer med föreställningen. Efter projektets slut är tanken att skolor på egen hand ska kunna beställa föreställningen för att arbeta vidare med frågan om förhållningssätt kring sexuell exponering och exploatering. Från och med 2011 bokas föreställningen genom Ung utan pung.

2 Spridningskonferenser

I detta kapitel beskrivs vilka aktiviteter vi genomfört för att sprida resultaten från våra skriftliga publikationer och informera om våra metodmaterial. Här beskrivs också de olika konferensernas program samt vilka målgrupper vi nått.

2.1 Konferensen "Men fråga mig bara"

Initialt planerades tre konferenser hösten 2009 för att presentera *Se mig* och *Men fråga mig bara*, men efterfrågan var så stor att ytterligare två fick arrangeras. Programmet innehöll en redovisning av *Se mig*, en generell översikt av ungas internetkommunikation, samt erfarenheter från Online-projektet som genomfördes av BUP Elefanten i Linköping som mött unga som utsatts sexuellt via internet.

Konferenserna har ägt rum i Stockholm (tre stycken), samt Nässjö och Västerås. Antal deltagare har varit mellan 150-220 vid varje tillfälle, totalt ungefär 800 personer. En av konferenserna planerades till samma datum som internationella "Safer Internet Day" den 9 februari, då flera aktörer runt om i Sverige uppmärksammade denna dag genom olika arrangemang. (Se inbjudan till *Men fråga mig bara*-konferenserna i bilaga 3).

Deltagarna representerade en bred målgrupp som bland annat inkluderar socialsekreterare, kuratorer, elevhälsa, ungdomsmottagningar, fritidspedagoger, lärare samt barn- och ungdomspsykiatri, det vill säga den målgrupp som vi förväntade oss skulle ha användning av materialet. Det var en jämn spridning mellan yrkesgrupperna och en stor geografisk spridning, deltagarna representerade både små och stora kommuner. Merparten av deltagarna var kvinnor, vilket speglar könssammansättningen i de yrkesgrupper vi vänt oss till.

Men fråga mig bara-konferenserna har dokumenterats skriftligt. Konferensdokumentationen publicerades på Ungdomsstyrelsens webbplats samt bifogas som bilaga 4.

2.2 Konferensen "Ses offline"

För att informera om metodmaterialet *Ses offline?* har vi arrangerat fyra konferenser, två i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö. Materialets författare Josefin Grände och Johnny Lindqvist föreläste om sina respektive expertområden: sexuell utsatthet respektive unga och internet, detta för att ge en bakgrund till materialets innehåll. En ungdomspanel på 4-5 personer från gymnasiet deltog vid varje seminarium och delade med sig av sina erfarenheter om livet på nätet och hur de ser på att vara ständigt uppkopplade, hur man presenterar sig samt om det är vanligt med trakasserier, bilder och skvaller. Under konferenserna visades även ett urval av filmerna och åhörarna fick själva prova på några av övningarna. (För program se bilaga 5).

En av konferenserna riktades särskilt till målgruppen ideella aktörer för att förankra materialet hos organisationer som i sin tur skulle kunna använda materialet inom sin egen verksamhet. De övriga tre konferenserna riktade sig till den uttalade målgruppen för materialet, det vill säga lärare på högstadiet och gymnasiet.

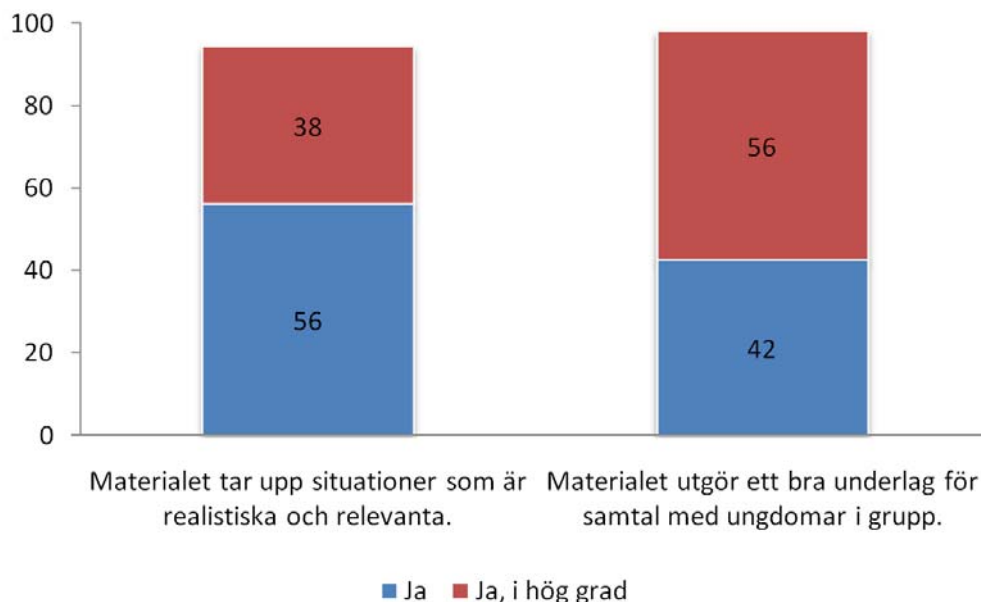
Lärare från omkring 120 kommuner har deltagit i seminarierna, som var geografiskt och storleksmässigt spridda. Lärare från både högstadieskolor och gymnasieskolor har deltagit och majoriteten av deltagarna har varit kvinnor. Mellan 150 – 200 deltagare har närvarat vid varje konferenstillfälle, totalt ungefär 700 personer. Efterfrågan från lärarna har varit stor, samtliga konferenser har varit fulltecknade, och väntelista har upprättats vid varje tillfälle.

Konferenserna har filmats av Utbildningsradion och har funnits tillgängliga på kunskapskanalen och på www.ur.se.

Är materialet användbart?

I november 2010 sändes en webbenkät ut för att ta reda på om, hur mycket och i vilka sammanhang *Ses offline?* använts. Vi bad även om svar på hur materialet tagits emot bland ungdomar och hur lärare och andra bedömer användbarheten.

De svar vi fått är genomgående mycket positiva. Ungefär 50 procent har använt materialet. Av de som inte använt materialet svarar 65 procent att de ännu inte har hunnit men att de har för avsikt att göra det senare. Några har nämnt att de utbildar andra i sin personalgrupp. På frågan "Upplever du att ungdomarna tycker att materialet tar upp situationer som är realistiska och relevanta?" svarar 94 procent av de som använt materialet "Ja" eller "Ja, i hög grad". På frågan "Anser du att materialet utgör ett bra underlag för samtal med ungdomar i grupp?" svarar 98 procent "Ja" eller "Ja, i hög grad". Se nedanstående diagram.

I enstaka fall uttrycker skolpersonal någon slags tvekan kring materialets användbarhet. En skolkurator upplever att hennes elever i årskurs 7 är för unga för att ha nytta av materialet och hon ska därför pröva *Ses offline?* i årskurs 9 i stället. En lärare på en gymnasiesärskola skriver att det kan vara svårt att "få igång bra samtal oberoende vilket ämne det handlar om". Men de allra flesta kommentarerna i enkäten är positiva.

2.3 Konferensen "Naken på nätet "

I syfte att presentera teaterföreställningen *Naken på nätet* av Ung utan pung arrangerades konferensserien Naken på nätet (se bilaga 6). Förutom föreställningen innehöll programmet en presentation av Ungdomsstyrelsens resultat från *Se mig* och metodmaterialet *Ses offline*. Dessutom presenterade externa föreläsare forskning om ungas attityder till frivillig sexuell exponering, samt om vuxnas närvaro på och förhållningssätt till nätet. Konferensserien ägde rum under november och december i Stockholm, Malmö och Örnsköldsvik.

I Stockholm medverkade utöver Ungdomsstyrelsen och ensemblen även forskaren Pernilla Nigård, som presenterade sin forskning om frivillig sexuell exponering. I Malmö presenterade Mija Toftner, fritidschef i Kävlunge kommun, sitt resonemang om vikten av att fokusera på individen och inte på tekniken när det uppstår problem eller konflikter, vilket många vuxna idag tenderar att göra. (En artikel om konferensen finns att läsa i bilaga 7.)

Att vi valde att arrangera en av Naken på nätet-konferenserna i Örnsköldsvik var ingen tillfällighet. Händelserna i Bjästa i Örnsköldsvik 2009 har satt djupa spår. Fortfarande upplever kommunen en stor skam över lokalsamhällets okunskap och bristfälliga hantering av de nättrakasserier som drabbade alla inblandade i Bjästa på ett mycket obehagligt sätt. Efter att Ungdomsstyrelsen hade föreläst på en nationell konferens i Skellefteå för kultur- och fritidschefer tog Örnsköldsviks kultur- och fritidschef kontakt med Ungdomsstyrelsen och frågade om vi kunde komma och presentera *Se mig* och metodmaterialet *Ses offline*. Arrangemanget togs emot väl. Tre föreställningar visades samma dag, dels inom ramen för Ungdomsstyrelsens arrangemang, dels hade Örnsköldsviks kommun arrangerat en visning för skolelever på dagtid samt en föreställning för allmänheten på kvällen.

Vid de tre tillfällen som konferensen arrangerades av Ungdomsstyrelsen var programmet riktat till yrkesverksamma. Deltagarna på seminarierna var personal från skola, fritid, socialtjänst, ungdomsmottagningar, svenska kyrkan, tjejjourer med flera. Cirka 700 personer deltog vid dessa tre konferenstillfällen, ungefär 90 procent av dem var kvinnor.

2.4 Externa konferenser

Ungdomsstyrelsen har vid ett flertal tillfällen också presenterat resultaten från *Se mig* och våra övriga produktioner vid konferenser och möten arrangerade av andra aktörer än oss själva. Vi har även deltagit vid ett par tillfällen på föräldramöten på skolor. När vi varit ute och presenterat resultaten på detta sätt har vi mött personer med samordnande uppdrag inom bland annat socialtjänsten, länspolisen, länsstyrelserna, ungdomsmottagningen på nätet, regional samverkansgrupp för hivprevention, utbildningsradion samt andra myndigheter som har uppdrag inom handlingsplanen för prostitution och människohandel. Nedan anges de aktörer som bjudit in Ungdomsstyrelsen för att föreläsa:

- Region Sundsvall, 2009
- Myndighetsnätverk inom handlingsplanen för prostitution och människohandel, 2009
- Mora kommun, 2009
- Utbildningsradions ungdomsredaktion, 2009
- Värnamo folkhögskola, fritidsledarutbildningen, 2010
- UMO – ungdomsmottagningen på nätet, 2010
- Stockholm Criminology Symposium, 2010
- World Summit Karlstad, världskonferens om unga och medier, 2010
- Pride, 2010
- Dreamhack - Unga och nätverkskulturer i Jönköping, 2010
- Olika föräldramöten på skolor, 2010
- Sveriges kultur och fritidschefer, nationellt årligt möte, 2010
- Forum för sexuell hälsa, 2010
- Länsstyrelserna i Jämtland och Västernorrland, seminarium i Ånge, 2010

Utöver ovanstående arrangemang har Ungdomsstyrelsen fått löpande förfrågningar från skolor, församlingar och kommuner. Då vi arrangerat egna konferenser och utbildningar har vi tyvärr fått tacka nej till många av dem på grund av tidsbrist.

3 Utbildningsinsatser

I uppdraget ingick också att arrangera utbildningsinsatser för samordnande personer inom fritid, skola och socialtjänst, samt för Sveriges tjejjourer och liknande organisationer för killar. Dessa utbildningsinsatser beskrivs nedan.

3.1 Nationell utbildning om unga, sex och internet

Inför denna nationella utbildningssatsning bjöd vi in ett antal personer som har arbetat med dessa frågor eller själva var en del av målgruppen för utbildningen till ett idéseminarium i juni 2009. Representanter från Friends, Umo.se (ungdomsmottagningen på nätet), Medierådet, lärarförbundet, socialtjänst, fritidsförvaltning, fritidsforum och forskare från Umeå universitet var inbjudna till idéseminariet. Syftet var att diskutera erfarenheter från liknande utbildningar, projekt och satsningar men vi ville framför allt också få möjlighet att testa idéer och tankar kring målgruppens behov samt ta upp frågor kring upplägg och innehåll för utbildningssatsningen.

Konceptet för tidigare utbildningar som Ungdomsstyrelsen arrangerat har varit 3 gånger 3 dagar fördelat över året, i samarbete med ett universitet. Ungdomsstyrelsen har tidigare arrangerat utbildningar i detta format inom flera olika områden, bland annat har en utbildning handlat om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld, vilken Ungdomsstyrelsen arrangerat under 2008-2010. Utbildningen om unga, sex och internet organiserades på samma sätt. Kontakt togs med institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap på Umeå universitet, och ett avtal tecknades om att skapa en uppdragsutbildning där Umeå universitet stod för kursutveckling, läsanvisningar, riktlinjer för examinationsuppgiften samt slutlig examination.

Deltagarna erbjöds möjlighet att genom en avancerad inlämningsuppgift examinera 7,5 poäng, samt en möjlighet att genom en mindre avancerad inlämningsuppgift få ett kursintyg från universitetet. Cirka 70 procent av deltagarna valde att lämna in en uppgift för examination.

Utbildningen gav grundläggande kunskap om ungas erfarenheter och attityder till sexuell exponering, sex mot ersättning och ungas användande av interaktiva medier. Utbildningen innehöll också föreläsningar om ungas nätanvändning, statistik, ungdomar och sexualitet, lagstiftningen på området, genusperspektiv och metodmaterial om unga, sex och internet. Deltagarna fick också utbyta erfarenheter med varandra, och fick arbeta mycket med praktiska övningar och case. Utbildningen gav deltagarna möjlighet att utvecklas i sina roller som professionella och engagerade i dessa frågor, och att fördjupa sina kunskaper. Kursen tog också upp olika metoder i förebyggande arbete och bearbetade frågor kring konstruktiva förhållningssätt inom olika professioners yrkesutövande. Några av Sveriges främsta forskare och experter på området sexualitet, internet, ungdomskommunikation, och sexuell exponering via internet medverkade som föreläsare. Många av dem är också författare till delstudierna i *Se mig*. (Se kursinbjudan och kursprogram i bilaga 8.)

Utöver föreläsningar från forskare och praktiker ansvarade representanter för Bris och RFSU för processledarskap. Varje kurs hade två processledare. Processledarna ansvarade för processen i gruppen och arrangerade mellanliggande övningar som relaterade till föreläsningarna och litteraturen där deltagarna gavs tillfälle till reflektion och erfarenhetsutbyte, gruppsamtal och rollspel.

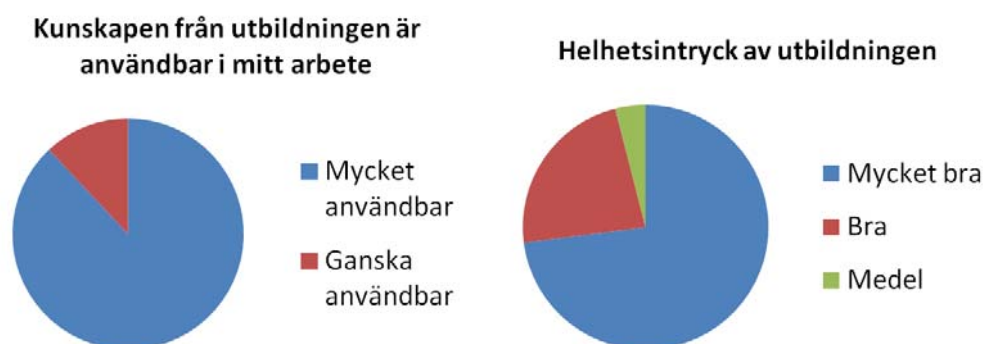
Utbildningen startade i maj 2010 och genomfördes under 3x3 dagar fördelat över maj, september och november. Utbildningen genomfördes på sex orter parallellt: i Malmö, Göteborg, Linköping, Örebro, Stockholm och Umeå. Vid varje kurs deltog 35 deltagare. Sammanlagt deltog 210 personer varav ungefär 75 procent var kvinnor. I enlighet med regeringsuppdraget var målgruppen för utbildningen personal som har en samordnande och utvecklande roll för skola, fritid och socialtjänst och andra relevanta kommunala verksamheter. Ungdomsstyrelsen bedömde dock att andra yrkesgrupper har stort behov av kunskap inom detta område och bjöd därför in deltagare från fler yrkesgrupper: lärare, rektorer, fritidsledare, elevhälsan, kuratorer, barnmorskor från ungdomsmottagningar, familjeterapeuter, socialsekreterare, kommunala tjänstemän samt ideella aktörer såsom kyrkan och tjejjourer.

Utbildningen, inklusive mat på konferensanläggningarna och kurslitteratur, bekostades av Ungdomsstyrelsen. Deltagarna betalade själva resor och eventuell logi. Efterfrågan för att få delta i denna utbildning var stor. Samtliga kurser var fulltecknade, med väntelista på samtliga orter.

Utvärdering av utbildningen

Ett webbaserat utvärderingsformulär skickades till samtliga deltagare efter kursens slut. Deltagarna ombads bedöma kursens innehåll men också själva konceptet, antal dagar, slutuppgift och kursledarnas insatser. På frågan om deltagarna uppfattat att kunskapen de fått genom utbildningen "Unga, sex och internet" är användbar i deras arbete, svarar 88 procent "mycket användbar", och 12 procent "ganska användbar".

Angående helhetsintrycket av utbildningen "Unga, sex och internet" svarade 96 procent av deltagarna att det är "mycket bra" eller "bra". Se nedanstående diagram.

Deltagande föreläsare får genomgående höga betyg, med 4 som medelbetyg på en 5-gradig skala. Med deltagarnas egna ord får utbildningen omdömen som: ”superbra”, ”jag är nöjd med allt och ska göra vad jag kan som för att få arbeta vidare med detta i hela vår kommun”, ”många fler behöver gå denna utbildning så vi kan täcka upp behovet”. ”En av de allra bästa kurser jag deltagit i! Högsta poäng. Tack!”

3.2 Utbildningsinsats till tjejjourer och organisationer som vänder sig till killar

I uppdraget att anordna en utbildningsinsats riktad till företrädare för landets tjejjourer och liknande organisationer som vänder sig till killar, började vi med att träffa företrädare för organisationerna. Detta för att få deras syn på hur förutsättningarna såg ut för den här sortens verksamhet och hur behovet av kunskap såg ut. Vi ville bolla idéer kring upplägg för utbildningen och få organisationernas feedback och förslag för att kunna genomföra uppdraget på bästa sätt. Vi träffade tjejjoursansvarig på Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, och tjejjoursansvarig på Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, SKR, och personer i styrgruppen för Tjejjouren.se. Vi hade dessutom ett möte med organisationerna Män för jämställdhet, Killnorm, Umo.se (ungdomsmottagningen på nätet) samt Brottsofferjouren.

Vi tog stor hänsyn till organisationernas önskemål och synpunkter. Detta ledde till att vi arrangerade två liknande utbildningar med lite olika målgrupper vid två olika tillfällen. Den första utbildningen i maj 2010 vände sig enbart till personer som är aktiva inom tjejjourer, då det fanns ett behov i tjejjourerörelsen av ett forum där de kunde lära av varandras arbetsätt och stärka varandra i arbetet för att förebygga sexuellt utnyttjande av unga på nätet. Den andra utbildningen i september 2010 hade en blandad målgrupp och vände sig både till tjejjoursaktiva och till personer i organisationer med verksamhet för killar, då det fanns ett önskemål om att även ha en blandad utbildning där både tjejjourer och organisationer för killar kunde lära av och stärka varandra. (Program och inbjudan är bifogade som bilaga 9.)

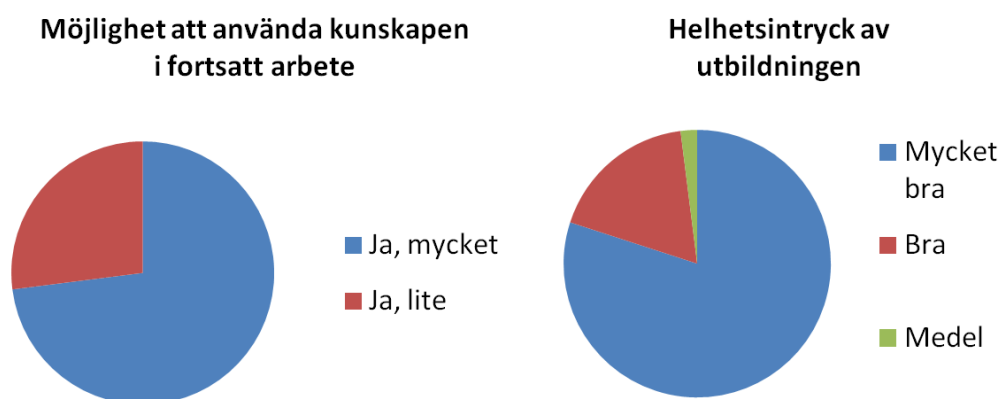
Eftersom de aktiva inom tjejjourerna och organisationer för killar till största del är volontärer och frivilliga som engagerar sig på sin fritid och därmed har svårt att delta i utbildningar på dagtid under veckodagar, arrangerade vi därför denna utbildning som en helgutbildning, uppdelad på två helger. Båda utbildningarna hölls i Stockholm. Antalet utbildningsplatser var 50 per utbildning. Totalt deltog 100 personer på de två utbildningarna, 29 tjejjourer och 13 övriga organisationer var representerade på utbildningarna. Logi, resor, förtäring och litteratur under utbildningen var kostnadsfritt för deltagarna och bekostades av Ungdomsstyrelsen. Detta för att tjejjourer och andra organisationer med små resurser och dålig ekonomi skulle ha möjlighet att delta i utbildningen.

Josefin Grände, expert på genusfrågor och sexuell utsatthet, var processledare för båda utbildningarna. Utbildningens syfte var att öka kompetensen kring ungas utsatthet på nätet och stärka organisationernas förebyggande arbete mot sexuell exploatering av unga på nätet. Utbildningen gav deltagarna kunskap om ungas erfarenheter av och attityder till sexuell exponering och sex mot ersättning, samt av ungas användning av interaktiva medier. Utbildningen innehöll även olika metoder för att utveckla det förebyggande arbetet mot sexuell utsatthet via nätet. De två utbildningarna innehöll föreläsningar om ungas nätanvändning, statistik, attityder och värderingar om sexuell exponering och exploatering, ungdomar och sexualitet, lagstiftningen, hur man gör för att få bort material ifrån nätet, situationen för unga homo-, bi- och transpersoner som är brottsoffer, att nätvandra med ett genusperspektiv, internet utanför heteronormen, metodmaterial om unga, sex och internet och manlighet och manlighetsnormer. Deltagarna fick också utbyta erfarenheter med andra och fick arbeta mycket med praktiska övningar och case. Utbildningen gav deltagarna möjlighet att utvecklas i sina roller som volontärer och engagerade i dessa frågor, och fördjupade deras kunskaper. Som kvällsaktivitet visade vi film under utbildningens första helg och bjöd på teaterföreställning med Teater Lacrimosa som spelar feministisk teater under utbildningens andra helg, vilket var mycket uppskattat av deltagarna.

Programmet för utbildningen för enbart tjejjourer i maj och den blandade utbildningen för både tjejjourer och för organisationer med verksamheter för killar i september, var i stort sett likadant. Den enda skillnaden var att den blandade utbildningen dessutom innehöll ett pass om manlighet och manlighetsnormer, som inte fanns med på den första utbildningen för tjejjoursaktiva. (Program och inbjudan är bifogat som bilaga 9.)

Utvärdering av utbildningen

Efter att utbildningen var avslutad fick deltagarna svara på en anonym elektronisk utvärdering. Båda utbildningarna fick genomgående väldigt positiva omdömen och mycket höga betyg i utvärderingarna. På frågan om helhetsintryck av utbildningen gav cirka 80 procent av deltagarna högsta betyget ”Mycket bra” och knappt 18 procent svarade ”Bra”. På frågan om de kommer att ha användning av den kunskap de fått under utbildningen i sitt fortsatta arbete eller engagemang, svarade 73 procent ”Ja, mycket”, och 27 procent ”Ja, lite”. Resultaten redovisas i nedanstående diagram.

När deltagarna med egna ord kunde lämna både positiva och negativa åsikter om utbildningen fick vi mycket beröm och många tyckte att innehållet var väldigt givande och föreläsarna väldigt duktiga. Som kritik tog några upp att det hade kunnat avsättas ännu mer tid för erfarenhetsutbyte mellan deltagarna.

Efter utbildningarna har deltagare på eget initiativ bildat grupper på Facebook för personer som varit med på utbildningarna så att de ska kunna fortsätta hålla kontakten och kunna dela med sig av sina kunskaper och bolla tankar och idéer som kommer upp. De vill också kunna tipsa varandra om hur de arbetar med metodmaterialet och hur de arbetar vidare med frågorna i sina organisationer. Många av deltagarna har uttryckt starka önskemål om att Ungdomsstyrelsen fortsätter att anordna utbildningar som bidrar till att de får mer kunskap inom detta område. (En artikel om utbildningen och om några av deltagarnas intryck finns att läsa i bilaga 10 och 11).

4 Vad händer nu?

4.1 Projektets fortsättning

Ungdomsstyrelsens nuvarande uppdrag upphör vid årsskiftet 2010/2011. Men redan nu ser vi att mycket är på gång och att våra aktiviteter har genererat en hel del spin-off effekter. Även fortsättningsvis ges möjlighet att på olika sätt kunna arbeta med området unga, sex och internet. Hur projektet lever kvar i olika former presenteras nedan.

Tjejjouren.se projekt: Ses online!

Tjejjouren.se har under 2010 ansökt och beviljats anslag från Ungdomsstyrelsens projektstöd "Ungas fritid och organisering" för projektet Ses online! om att möta unga på nätet.

Tjejjourerna har lång erfarenhet av att möta och stötta unga på deras villkor och i deras vardag på nätet. Tjejjourer runt om i landet chattar och mejlar dagligen med unga tjejer om allt från vänskap till övergrepp och i frågelådan på Tjejjouren.se strömmar det in frågor om bland annat bloggande, cybersex och nätflirtar. Genom utbildningssatsningen *Ses online!* kan tjejjourrörelsen nu sprida sin expertis om unga och nätet till andra och ge inblick i ungas nätvardag.

Syftet med deras projekt *Ses online* är att öka kunskapen om unga, sex och internet bland professionella som arbetar med unga. Projektet handlar om att professionella ska uppmuntras och ges verktyg att själva sätta sig in i och använda internet i syfte att upptäcka, förebygga och stoppa exploatering, kränkningar och trakasserier bland unga. Projektet syftar också till att stärka tjejjourerna och Tjejjouren.se:s kompetens och synlighet i dessa frågor.

Ses online! kommer att erbjuda heldagsseminarier för professionella som möter unga i sitt arbete på fem orter runt om i landet, med start våren 2011. Utöver seminarietillfällen finns även möjlighet att boka enstaka föreläsningar under projektets gång. Trots att projektet är relativt nystartat har de redan fått en rad förfrågningar om att få delta i olika utbildningar, vilket visar att det finns ett behov av att lära sig mer om unga och nätet.

Förebyggande arbete i skolan

Tio tusen exemplar av metodmaterialet *Ses offline* har distribuerats. Vi har genom en kort webbenkät undersökt om materialet har använts och om det har uppfattats som användbart. Resultaten är positiva. Vi törs konstatera att det genom spridningen av metodmaterialet *Ses offline* pågår ett förebyggande arbete mot sexuell exploatering av unga på internet i hela landet. Vi märker också att efterfrågan fortfarande är stor. Den tryckta upplagan är slut men beställningar fortsätter komma in, och ett nytryck under 2011 är ett måste.

Teater i skolan

Föreställningen *Naken på nätet* kommer även efter nuvarande projekttids slut kunna beställas direkt från teatergruppen Ung utan pung. Föreställningen och tillhörande material är en form av metod för att arbeta förebyggande mot sexuell exploatering på nätet, men också ett sätt att diskutera värdegrunder, sexualkunskap, livskunskap och relationer. Många planerar temadagar eller temaveckor på temat unga, sex och internet. Teater kan vara en bra kick-off vid ett sådant tillfälle, då det ofta framkallar diskussion. Ung utan Pung har redan fått ett flertal bokningar för nästa år. Föreställningen spelas så länge det finns efterfrågan.

Sociala medier

Deltagarna från tjejjoursutbildningen och från den nationella utbildningen unga, sex och internet, har skapat facebooksidor för att kunna hålla kontakt och lära mer av varandra. Genom sociala medier ges möjlighet att utbyta erfarenheter och skapa ett kontaktnät med andra som arbetar inom samma område. För deltagarna på den nationella utbildningen skapades också en gemensam webbsida, en så kallad projektarbetsplats där deltagarna på utbildningarna på samtliga orter även fortsättningsvis kan gå in och kontakta varandra och lära sig av andras verksamheter. På sidan kommer deltagarna att kunna publicera sina examensarbeten. Den gemensamma tillgången till dessa kan bli en mycket konkret hjälp för organisationerna, eftersom många av examensarbetena handlar om att ta fram lokala handlingsplaner för det förebyggande arbetet mot sexuell exploatering.

Fortsatt kurs inom högskolan

Hösten 2011 kommer Umeå universitet att erbjuda en distansutbildning om unga, sex och internet enligt den kursplan som legat till grund för den uppdragsutbildning vi erbjudit inom vårt projekt. Utbildningen kommer att vara på 7,5 universitetspoäng och finnas med i Umeå universitets ordinarie kursutbud. Kursen riktar sig framför allt till yrkesaktiva. Umeå planerar också att översätta kursen till engelska och göra den internationellt valbar.

Webben

Alla produktioner finns kvar på Ungdomsstyrelsen webbplats och inte minst nedladdningsstatistiken visar att detta är en bra kanal för att kunna ta del av våra produktioner. Trots denna möjlighet har efterfrågan varit mycket stor för våra tryckta material, varför vi under kommande år bör fortsätta med kunskapsspridning genom olika arrangemang där vi får möjlighet att distribuera material i tryckt form.

På www.ur.se visas fortfarande både filmerna från metodmaterialet och föreläsarna som filmats på Ungdomsstyrelsens konferens *Ses offline*.

Media

Som framgått har Ungdomsstyrelsen genomfört ett stort antal föreläsningar, seminarier och kurser i vår egen och andras regi över hela landet. Nästan varje gång har våra framträdanden lett till uppmärksamhet i lokala media. Ämnet unga, sex och internet bedöms av redaktionerna som nytt, ganska okänt och av intresse för läsare, lyssnare och tittare. Några exempel: En presentation av *Se mig* och *Ses offline* vid ett föräldramöte på en skola i Umeå i november föranledde ett reportage i TV 4 där ungdomar fick ge sin syn på att lägga ut avklädda bilder. Reportaget innehöll även en intervju med Ungdomsstyrelsens föreläsare. Samma vecka ledde en föreläsning i anslutning till datorfestivalen Dreamhack i Jönköping till ett reportage i SVT:s Smålandsnytt (som sändes över hela landet) och i Nerikes Allehanda. Sammantaget har mediegenomslaget från och med hösten 2009 varit betydande. Resultat och slutsatser från till exempel *Se mig* har citerats flitigt och fått omfattande spridning.

Andra aktörer

Under projektets gång har vi samverkat med Allmänna barnhuset, Medierådet, Surfa Lugnt, Bris och RFSU. Vårt projekt har genererat mycket kunskap som fortsättningsvis kan förvaltas i dessa organisationer, då de på egen hand arbetar vidare med teman som är närliggande unga, sex och internet. Inom Bris och RFSU har kunskap och erfarenheter som utvecklats från årets uppdrag som kursledare dokumenterats och spridits inom de egna organisationerna.

Flera av de myndigheter och organisationer som hade uppdrag i handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål, har under året träffats vid flera tillfällen för att informera varandra om uppdragen, vilka aktiviteter som planerats och vilka publikationer som skulle tas fram. De organisationer som har träffats var Socialstyrelsen, Karolinska Institutet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Kriminalvården, Linköpings universitet, RFSU, Statens Institutionsstyrelse, Brottsoffermyndigheten och Ungdomsstyrelsen.

Inför Safer Internet Day den 9 feb 2010 hade Ungdomsstyrelsen flera träffar med organisationer som också arbetar med ungas nätanvändning: Medierådet, Surfa Lugnt, Bris, Kolla Källan på Skolverket, Nätvandrarna på Fryshuset och Webbstjärnan på .SE. Vi tog gemensamt fram en handlingsplan för Safer Internet Day och satte ihop ett samlat program där vi spred information om vad varje organisation hade planerat för program och aktiviteter för att synliggöra barns och ungas internetanvändning den 9 februari. Ungdomsstyrelsen arrangerade då seminariet ”Men fråga mig bara!” om internet och sexuell exploatering av barn och unga för att uppmärksamma Safer Internet Day.

4.2 Det finns mer att göra

I och med uppdraget om sexuell exponering och exploatering har Ungdomsstyrelsen utforskat ett område som tidigare varit ganska okänt för myndigheten. Det är ett område som det visat sig finnas begränsad kunskap om generellt och det finns ett mycket stort behov av mer kunskap, inte minst bland yrkesgrupper som möter unga i sin vardag. Uppdraget har lett till att Ungdomsstyrelsen mött delvis nya målgrupper. Utöver skola, fritid och socialtjänst har vi också nått elevhälsan, ungdomsmottagningar, kuratorer, poliser, ideella organisationer och olika samfund. Vi har förmedlat kunskap till yrkesgrupper som tidigare inte haft kunskap och som behöver det. Vi har nått många, men fått säga nej till ännu fler.

Efterfrågan har varit enorm och behovet av utbildning kvarstår. Det märker vi inte minst genom de som redan nu står i kö för en eventuell ny utbildningsomgång, och de förfrågningar vi får när det gäller föreläsningar och konferenser men också efterfrågan på våra skrifter.

Ungdomsstyrelsen har genom regleringsbrevet för 2011 fått i uppdrag att fortsätta med utbildningsinsatser inom området. Dessa kommer att utgå från lärdomar och erfarenheter från det tidigare uppdraget och således få en något annorlunda utformning.

Ungdomsstyrelsen välkomnar det fortsatta utbildningsuppdraget men vill i denna slutrapport passa på att tydliggöra ett antal andra insatser som myndigheten bedömer vara viktiga för framtiden. Vår uppfattning är att detta viktiga arbete bör fortgå ytterligare en tid framåt. Ungdomsstyrelsen har kompetens, erfarenheter och etablerade metoder att genomföra detta.

Ungdomsstyrelsen föreslår att:

- ❖ Regeringen ger Ungdomsstyrelsen i uppdrag att utveckla en interaktiv webbplats med metodmaterial om unga, sex och internet.

På webbplatsen samlas relevant material inom området. Huvudsyftet med webbplatsen är att lärare, fritidsledare och andra som arbetar direkt med unga kan skraddarsy sin egen lektion/samtalsgrupp och dela övningar och goda metoder med varandra. Ett urval av övningar, filmer, presentationer med mera, samt även förslag till upplägg av lektioner ska finnas tillgängligt.

- ❖ Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att ta fram material som vänder sig direkt till barn och unga genom den teknik som unga själva använder med information om området unga, sex och internet.

Det kan till exempel vara en iphoneapp, ett spel på webben eller på facebook eller en tecknad serie. *Se mig*-studien visar att endast 50 procent av unga uppfattar att de fått säkerhetsinformation om internet och att endast 25 procent av dem tyckte att den var bra.

5 Bilagor

1. Regeringsuppdraget
2. Pdf med 5 publikationer 1 sida
3. Konferensinbjudan Men fråga mig bara
4. Konferensdokumentation Men fråga mig bara
5. Konferensinbjudan *Ses offline?*
6. Konferensinbjudan Naken på nätet
7. Artikel Naken på nätet
8. Inbjudan, kursprogram nationella utbildningen
9. Inbjudan kursprogram tjejjourerna
10. Artikel 1 tjejjoursutbildningen
11. Artikel 2 tjejjoursutbildningen

Bilaga 1

Regeringsbeslut

REGERINGEN

Regeringsbeslut 3
2008-09-11 IJ2008/1824/UF

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Ungdomsstyrelsen
Box 17801
118 94 Stockholm

UNGDOMSSTYRELSEN	
INKOM	
2008 -09- 1 6	
Doss 131	Dnr 1081/08
Handl PEF NILSSON	

Uppdrag till Ungdomsstyrelsen om insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om sexuell exploatering av barn och ungdomar

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Ungdomsstyrelsen att genomföra insatser i syfte att främja det generella förebyggande arbetet mot sexuell exploatering av barn och ungdomar mellan 13 och 25 år, via Internet och andra interaktiva medier. Uppdraget ska genomföras i enlighet med *bilagan*.

Uppdraget inkluderar genomförandet av en studie bland målgruppen för att öka kunskapen om deras attityder till och erfarenheter av exponering av sexuell natur och sexuellt utnyttjande, framförallt via Internet och andra interaktiva medier. Med utgångspunkt i studien ska Ungdomsstyrelsen därefter utforma ett metodmaterial som kan användas i det förebyggande arbetet med barn och ungdomar, samt genomföra utbildningsinsatser för att öka kunskapen i dessa frågor hos personer som arbetar med ungdomar. Uppdraget ska vara genomfört senast den 31 december 2010.

Ungdomsstyrelsen ska senast den 15 september 2009 lämna en delrapport med en redovisning av studien till Regeringskansliet (Integrations- och jämställdhetsdepartementet). Ungdomsstyrelsen ska vidare senast den 31 december 2010 lämna en slutrapport om hur uppdraget i sin helhet har genomförts till Regeringskansliet (Integrations- och jämställdhetsdepartementet). Kostnaderna för uppdragets genomförande ska redovisas.

Ärendet

Den 10 juli 2008 fattade regeringen beslut om en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2007/08: 167). I handlingsplanen anger regeringen bl.a. att det i stor utsträckning saknas kunskap om antalet barn och ungdomar med erfarenhet av

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Fredsgatan 8

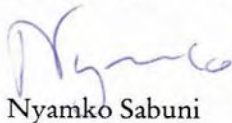
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-543 560 39

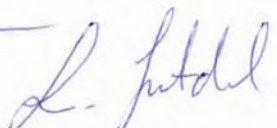
E-post: registrator@integration.ministry.se

prostitution. Vidare uppmärksammar regeringen barns och ungdomars behov av relevant information och möjligheter att diskutera dessa frågor med varandra och med vuxna. Vikten av en bred lokal samordning i det förebyggande arbetet mot sexuell exploatering av barn och ungdomar betonas särskilt. Detta uppdrag till Ungdomsstyrelsen aviserades i handlingsplanen (åtgärder 10, 11, 12 och 34).

Regeringen avser att genom ändring av regleringsbrev för anslaget 24:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 14, öka anslagsposten 11 Särskilda jämställdhetsåtgärder – del till Ungdomsstyrelsen med 3 700 000 kronor för detta uppdrag för 2008. De totala kostnaderna för uppdraget beräknas uppgå till 20 000 000 kronor. Regeringens avsikt är att för uppdraget tillföra Ungdomsstyrelsen ytterligare 8 350 000 kronor för 2009 och 7 950 000 kronor för 2010, under förutsättning att riksdagen anvisar medel för ändamålet.

På regeringens vägnar

Nyamko Sabuni

Lena Jutdal

Kopia till:

Statsrådsberedningen/Samordningen
Finansdepartementet/BA
Integrations- och jämställdhetsdepartementet/JÄM
Brottsförebyggande rådet
Medierådet
Socialstyrelsen
Statens skolverk
Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Nordicom

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Ungdoms- och folkrörelseenheten

Riktlinjer för uppdrag om insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om sexuell exploatering av barn och ungdomar

Syfte och mål

Syftet med uppdraget är att öka kunskapen och medvetenheten om flickors och unga kvinnors, pojkars och unga mäns attityder till och erfarenheter av sexuell exponering och sexuella tjänster mot ersättning. Uppdraget ska bidra till det generella förebyggande arbetet för att minska riskerna för sexuell exploatering av barn och ungdomar.

Målgrupp

Primär målgrupp är barn och ungdomar i åldrarna 13 till 25 år.

Bakgrund

Många barn och ungdomar har integrerat Internet och andra interaktiva medier i sina liv på ett helt annat sätt än de flesta vuxna. Dessa medier erbjuder goda möjligheter att knyta kontakter med ett stort antal människor. Internets expansion har emellertid också inneburit nya möjligheter för vuxna personer att söka och etablera en förtroendefull kontakt med ett barn i syfte att senare kunna begå sexuella övergrepp mot barnet, s.k. grooming. En studie från Brottsförebyggande rådet visar att det inte är ovanligt att ungdomar i 14–15-årsåldern uppger att de blivit kontaktade på detta sätt, och att det förekommer att minderåriga erbjuds pengar eller någon annan form av ersättning i utbyte mot sexuella tjänster. Spridning av nakenbilder med hjälp av webbkameror och mobiltelefoner kan enligt en rapport från Socialstyrelsen 2007 ha inneburit nya inkörsportar till prostitution för ungdomar.

Det saknas i stor utsträckning kunskap om antalet flickor och unga kvinnor, pojkar och unga män med erfarenhet av prostitution. I betänkandet Sexuell exploatering av barn i Sverige (SOU 2004:71) redogörs för den första studie som gjorts på området i Sverige *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter* (Svedin och Priebe). Den

studien visade att 1,4 procent av de tillfrågade ungdomarna (1,0 procent av flickorna och 1,8 procent av pojkarna) någon gång har erbjudit eller sålt sex mot pengar eller annan ersättning. Studien visar också att av de ungdomar som uppgivit att de sålt sex, uppgav majoriteten att de var mellan 14 och 18 år då de gjorde det för första gången.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset beviljades i februari 2008 medel av regeringen för att bl.a. sprida kunskap om sexuell exploatering av barn och lämna förslag på hur ett samlat ansvar för att hålla kunskap och information om sexuell exploatering av barn uppdaterad och tillgänglig kan organiseras. Stiftelsen ska redovisa sitt arbete i december 2008.

Uppdraget

Uppdraget består av följande fyra delar:

1. Att genomföra en studie bland målgruppen om deras erfarenheter av och attityder till exponering av sexuell natur och sexuellt utnyttjande via Internet eller andra interaktiva medier samt om deras erfarenheter av och attityder till sexuella tjänster mot ersättning. Studien ska vidare analysera huruvida den digitala tekniken och dess möjligheter kan ha påverkat attityderna bland unga vad gäller sexuell exponering och att sälja sexuella tjänster. Ungdomsstyrelsens studie ska omfatta både erfarenheten av sexuell exploatering i betydelsen att sälja sexuella tjänster samt erfarenheten av sexuell exponering i digitala medier i mer generella termer.

Fokus för studien ska även vara att belysa situationen för homo- och bisexuella ungdomar samt unga transpersoner. Relevant aktuell forskning, såsom den ovan nämnda studien om ungdomars sexualitet, ska utgöra grunden för studien. I den utsträckning det är möjligt ska studien utformas så att jämförelser med relevant internationell och nationell forskning kan göras. Studien ska innehålla könsuppdelad statistik.

2. Att utarbeta ett metodmaterial som kan användas av lärare i grundskolans högre årskurser och gymnasiet, samt av andra aktörer som arbetar med flickor och unga kvinnor, pojkar och unga män mellan 13 och 25 år. Metodmaterialet ska grunda sig på resultaten av den ovan beskrivna studien. Ungdomsstyrelsen ska i denna del särskilt samråda med Medierådet.
3. Att anordna en utbildningsinsats riktad till de anställda i kommuner som har en samordnande och utvecklande roll för fritidsverksamhet, socialtjänst, skola och andra relevanta kommunala verksamheter. Syftet med insatsen är att öka deltagarnas kunskap och medvetenhet om vilka risker för sexuell exploatering som flickor och unga kvinnor, pojkar och unga män kan möta, framför allt genom interaktiva medier.

Utbildningsinsatsen ska fokusera på metoder för det förebyggande arbetet och belysa möjligheter för lokal samverkan. En bred samordning är nödvändig i det förebyggande arbetet mot sexuell exploatering av barn och ungdomar.

4. Att anordna en utbildningsinsats riktad till företrädare för landets tjejjourer och liknande organisationer som vänder sig till killar. Utbildningarna ska utveckla kompetensen hos jourernas medarbetare när det gäller förekomsten av t.ex. posering på Internet och sexuella tjänster mot ersättning bland unga kvinnor och unga män. Tidigare studier har pekat på att barn och ungdomar som utsatts för exempelvis sexuella övergrepp, fysisk misshandel eller känslomässig försummelse löper en större risk att utsättas för sexuell exploatering. Därför är det viktigt att det finns god kunskap och medvetenhet om frågor om sexuell exploatering och prostitution hos de organisationer som vänder sig till utsatta ungdomar.

Arbetsformer

Ungdomsstyrelsen ska i arbetet samråda med och ta del av de erfarenheter på området som gjorts av Brottsförebyggande rådet, Medierådet och Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Vidare ska myndigheten samråda med representanter för målgruppen samt med Socialstyrelsen, Statens skolverk och andra särskilt berörda myndigheter och organisationer. Även internationella erfarenheter bör tas tillvara.

Bilaga 2

Säljblad för 5 publikationer

SE MIG

UNGA OM SEX OCH INTERNET

Vad tänker och tycker unga själva om sexuell exponering och sex mot ersättning? Att unga exponerar sig sexuellt via interaktiva medier har de senaste åren fått allt större uppmärksamhet.

I *Se mig - Unga om sex och internet* ger Ungdomsstyrelsen en bild av ungas erfarenheter av och attityder till sexuell exponering och sex mot ersättning.

Skriften kostar 178 kr + moms och kan beställas på:

www.ungdomsstyrelsen.se/publikationer

SES OFFLINE?

ETT METODMATERIAL OM UNGA, SEX OCH INTERNET

Ses offline? är ett metodmaterial för dig som arbetar på högstadiet eller gymnasiet, i fritidsverksamheter eller ungdomsorganisationer.

Det ger kunskap och inbjuder till samtal och diskussioner med unga om integritet, gränssättning, sex och relationer via internet.

I metodmaterialet ingår fem kortfilmer på dvd.

Utan kostnad och kan beställas på:

www.ungdomsstyrelsen.se/publikationer

MEN FRÅGA MIG BARA!

Men fråga mig bara är en vägledning som riktar sig till dig som jobbar med barn och unga. Här beskrivs vad sexuell exploatering är och hur du kan upptäcka den. Vi har också samlat tips kring hur du kan prata med barn och unga om sexuell exploatering och hur du hjälper de som har blivit utsatta.

Utan kostnad och kan beställas på:

www.utbudet.se/shop

MER OM UNGA, SEX OCH NÄTET

en sammanställning av aktörer, metoder och verksamheter

Mer om unga, sex och nätet är tänkt att vara ett stöd för dig som arbetar med ungas utsatthet på nätet. Här hittar du de aktörer som arbetar med barn och unga och en sammanfattning av olika metodmaterial inom ämnet unga, sex och internet.

Utan kostnad och kan beställas på:

www.ungdomsstyrelsen.se/publikationer

"JAG SYNS, JAG FINNS"

Unga om sexuell exponering, prostitution och internet

Hur uttrycker sig unga i samtal kring sexuell exponering via internet och exploatering i allmänhet? Vilka tankar och funderingar har unga kring dessa fenomen? Hur ser de på sitt eget

agerande och förhållningssätt och hur ser de på andras? *Jag syns - jag finns* bidrar till en ökad förståelse för hur unga tänker kring ämnet som lite förenklat benämns unga, sex och internet.

Utan kostnad och kan beställas på:

www.ungdomsstyrelsen.se/publikationer

Inbjudan

...men fråga mig bara!

Ett seminarium om internet och sexuell exploatering av barn och unga

6 oktober i Västerås • 8 oktober i Stockholm • 16 oktober i Nässjö

Ur programmet

Ungas attityder och erfarenheter

Vilken roll spelar tekniken? Hur ser de unga själva på riskerna? Vad tycker de unga själva? Fabian Sjö och Rikard Ambumsgård, Ungdomsstyrelsen, berättar om en aktuell studie från Ungdomsstyrelsen som rör ungas attityder till och erfarenheter av sexuell exponering och exploatering på nätet.

För att nå dom måste du förstå dom

Johnny Lindqvist, specialist på kommunikation med unga från kommunikationsbyrån DIST, berättar om ungas liv online. De unga använder internet och mobiltelefoner för att hålla kontakt med sina vänner. Men det stannar inte där, de laddar upp bilder på sig själva, sina vänner och ovänner, föräldrar och flyktigt bekanta, de skriver privata dagböcker som alla kan läsa.

Unga som utsätts för sexuella övergrepp online

Psykolog och psykoterapeut Christina Warfvinge, ger exempel på vad som är viktigt att tänka på om man i sin profession träffar ett barn som drabbats av ett sexuellt övergrepp online. BUP Elefantens Onlineprojekt har sedan 2006 arbetat med att samla kunskap om barn och unga som utsätts för sexuella övergrepp via ny teknik.

Ny bok presenteras

...men fråga mig bara är en ny vägledning för personal inom socialtjänst, skola, BUP, polisen med flera för att kunna identifiera och bemöta sexuellt utnyttjade barn och unga. Boken är framtagen av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Ungdomsstyrelsen.

Nu presenterar vi boken under ett seminarium där vi berättar om

- sexuell exponering och exploatering via nätet
- ungas liv online
- ungas egna attityder
- vad som är viktigt att tänka på när man möter unga som drabbats av sexuella övergrepp.

Anmälan

Sista anmälningsdag: 10 september

Konferensen är kostnadsfri

Anmälan: www.ungdomsstyrelsen.se/exponering

Kontaktperson: Maria Nyman tfn: 08-566 219 13

e-post: exponering@ungdomsstyrelsen.se

STIFTELSEN
Allmänna Barnhuset

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Bilaga 4

Konferensdokumentation

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Ett seminarium om internet och sexuell exploatering av barn och unga

Västerås 6 oktober 2009
Stockholm 8 oktober 2009
Nässjö 16 oktober 2009
Stockholm 9 februari 2010

Hur kan vi hantera frågor om unga, sex och internet?

Många kan uppleva stor osäkerhet om hur man som yrkesverksam ska hantera problematiken kring barns och ungas sexuella exploatering på internet. Den nya vägledningen *Men fråga mig bara* kan vara en hjälp i det arbetet.

- Vad ska jag säga och hur ska ställa jag frågor?

(Så har yrkesverksamma undrat när de har mött barn och unga
Som råkat ut för sexuell exploatering på internet.)

- Men fråga mig bara!

(Så har barn och unga svarat.)

I vägledningen som heter just *Men fråga mig bara* finns svar på frågor som handlar om vad sexuell exploatering är, hur man ställer frågor och hjälper dem som blivit utsatta. Vägledningen är framtagen av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Ungdomsstyrelsen. Den ingår i regeringens uppdrag till Ungdomsstyrelsen att ta reda på ungas attityder och erfarenheter av sexuell exploatering på internet och av att utföra sexuella tjänster mot ersättning. Ett tredje steg i uppdraget är att skapa en nationell utbildning för yrkesverksamma som arbetar med ungdomar. Utbildningen ska genomföras under 2010. Studien *Se mig – om unga och sex på internet*, ingår också som studiematerial i uppdraget.

Ny problematik

Barns och ungas sexuella exploatering på internet är en relativt ny problematik som har uppstått i takt med att tekniken har utvecklats. I början av seklet var den allmänna uppfattningen att sådan sexuell exploatering knappast fanns i Sverige. Sedan dess har mycket hänt, men vi behöver fortfarande mer kunskap.

En seminarierunda runt om i Sverige, som Stiftelsen Allmänna Barnhuset gjorde under 2007 och 2008, visade att somliga yrkesverksamma hade god insikt i problematiken, medan andra inte hade någon aning. Frågorna borde på allvar komma upp på agendan, menade man. Alla tyckte att de kände stor osäkerhet runt sexuell exploatering på internet och hur de skulle närma sig frågorna.

Det nya informationsmaterialet *Men fråga mig bara* handlar om just detta. Enkelt och översiktligt presenterar boken fakta och svar. Vägledningen tar upp vad lagen säger och beskriver vad som är brottsligt på nätet.

Sist i boken finns ett verktyg framtaget av psykolog Bengt Söderström. Det kan användas som underlag vid samtal mellan unga och vuxna för att skilja ut vad som är lagligt och olagligt, skadligt och oskadligt samt vanligt och ovanligt. Boken avslutas med en referenslista till mer information.

Åsa Lundström Mattson från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Maria Nyman från Ungdomsstyrelsen presenterade vägledningen under en seminariedag i Stockholm. På programmet fanns föreläsningar om unga och internet (Johnny Lindqvist från Dist), ungas attityder och erfarenheter av sexuell exponering och sex mot ersättning (Fabian Sjö och Rikard Ambumsgård från Ungdomsstyrelsen) samt om bemötande och behandling av unga som utsatts för sexuella övergrepp online (Linda Jonsson från Onlineprojektet).

Utsatta unga drabbade också på nätet

Foto: Claudia Torres

Barn som utsätts för sexuella övergrepp via internet är ofta tonåringar och de känner stor skuld och skam, eftersom de upplever att de själva varit delaktiga. De har svårt att överblicka konsekvenserna av sitt handlande och hamnar i situationer de inte kan ta sig ur. Det visade ett projekt om sex och internet bland barn och unga, som genomförts i Linköping.

Linda Jonsson är socionom och arbetar på BUP Elefanten i Linköping, en psykiatrisk mottagning för ungdomar och barn, som blivit utsatta för sexuella övergrepp, och deras familjer.

- För några år sedan började vi förstå att den nya tekniken påverkade hur de sexuella övergreppen såg ut. De drabbade är ofta en annan grupp av barn och övergreppen hade dokumenterats i bilder. Vi visste inte hur vi skulle hantera detta, berättade hon på seminariet.

För att bli bättre på att stödja och behandla de drabbade barnen startade man ett projekt, "Onlineprojektet", med stöd från World Childhood Foundation och Telia-Sonera. I projektet har information samlats genom nätverk och referensgrupper av forskare och andra professionella, som arbetat med sexuell exploatering av barn och ungdomar samt genom egna kontakter med drabbade barn.

Linda Jonsson började med att skicka ut brev till alla barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar i landet med frågor om deras erfarenhet av barn, som via internet utsatts för övergrepp, och hur de kunnat stödja dessa barn. Av ca 200 mottagare var det 18 som ledde till intervju. Linda Jonsson har också rest runt i landet och gjorde intervjuer med drabbade barn. Arbetet har resulterat i en rapport "Barn och sexövergrepp via IT", som finns tillgänglig på BUP Elefantens hemsida.

- Vi är inte fientliga mot ny teknik i sig, men vi måste bli bättre på att uppmärksamma barn som riskerar att fara illa, sade hon.

Mötet ett orosmoment

Unga är positiva till internet. Också små barn tycker internet är roligt. Linda Jonsson frågade barn som var mellan 8 och 9 år vad de tyckte var bra med nätet. De tyckte det fanns mycket som var bra som att tex att kunna kolla odds, lära sig engelska, surfa och fuska. Linda Jonssons erfarenhet är att föräldrar ofta oroar sig för att nätet är en plats där barn och unga enkelt får tillgång till pornografi medan hon menar att det framförallt är barnens interaktion med andra, okända personer, som borde oroa.

De barn och ungdomar som Linda Jonsson kom i kontakt med i projektet delades in i fyra grupper:

1. De som blivit sexuellt mobbade och/eller trakasserade på nätet.
2. De som blivit utnyttjade på bilder eller i filmer.
3. De som via kontakt "online" blivit utsatta för sexuella övergrepp "online" eller "offline".
4. De som via kontakt fått ersättning för sexuella tjänster "online" eller "offline".

Skolkuratorer och lärare hade hört av sig om den första gruppen. De vet inte vad de ska göra. Det kan handla om att någon skickar mejl om att "du är en ful hora" och uppmanar andra att göra likadant. De som blir utsatta mår dåligt och de kan må lika illa och visa samma symptom som barnen i den andra gruppen, som blivit utnyttjade på bild. Därför måste mobbning och trakasserier tas på största allvar.

Den andra gruppen innefattar många barn vars övergrepp dokumenterats genom film eller bild. Det kan handla om rena barnpornografiska övergrepp till sexualiserade bilder, som tagits frivilligt, när paret var tillsammans, men som sedan, av den ena parten, läggs ut på internet och skickas runt, utan att någon kan kontrollera detta.

I den tredje gruppen finns flera exempel, både rättsfall och fall från BUP Elefanten, där barn eller unga uppmanats skicka bilder och filmer eller blivit utsatta för ett sexuellt övergrepp då de träffats utanför nätet.

- De kan inte ta sig ur situationen. I gruppen finns också upplevelser av en hel del hot. De unga kan möta en totalt okänd människa och bli våldtagen, även om detta inte förekommit särskilt ofta, sade Lina Jonsson.

I de flesta fall handlar det om utsatta barn som är helt eller delvis försummade av sina föräldrar. Många har känt sig ensamma och har haft svårt att få och behålla vänner. De unga i grupperna 3 och 4 har i några fall levt i en sexualiserad hemmiljö där föräldrarna tittat på porrfilm och haft kontaktsidor på nätet, som barnen hittar.

- Vi har mest träffat flickor men det finns också pojkar. Vi vet att fler pojkar än flickor säljer sex, men de finns inte inom barn- och ungdomspsykiatri. Vi vet inte var de finns. De kanske inte söker hjälp, trodde Linda Jonsson.

Tar risker

Hon berättade om ett fall där en pojke trodde att han hade webbkamerasex med en snygg tjej. Men det visade sig vara en äldre man i ett annat land, som lurade honom och spelade in en film. Från att ha varit en välfungerade kille slutade han att gå i skolan och med fritidsaktiviteter. Han blev aggressiv och föräldrarna blev tvungna att ta kontakt med psykiatri så han kunde få hjälp.

- En polisanmälan ledde ingenstans, för ingen visste vem som fanns på andra sidan. Pojken kände skuld och skam och ville inte prata med någon om det som hänt. Han blev mycket upptagen av att filmen fanns och föreställde sig hur klippet valsade runt och fanns på porrsajter. Han var rädd att någon av hans kompisar skulle få reda på vad som hänt.

De unga, särskilt unga killar, tror de har koll och upplever sig som osårbara. Alla unga som Linda Jonsson träffat i projektet har haft stort behov av uppmärksamhet och bekräftelse och det har gjort att de gått längre än andra tonåringar och tagit större risker. Trots att de vetat om att det var farligt.

- En flicka hade fått beröm för sitt språk. Hon tyckte om förövaren, för att han uppmärksammade henne, men sa att relationen hade varit bättre om hon "sluppit sexet".

Sexuell nyfikenhet är inte konstigt, det hör ungdomen till att hitta sin sexuella identitet och då är nätet ett lätt och tillgängligt verktyg. Särskilt de som kanske är extra sökande som tex unga hbt-personer kan få svar på frågor om sin sexuella läggning och om vad som är normalt, via nätet.

Anonymiteten på nätet upplevs som en trygghet, liksom hemmiljön. De unga tror inte att något farligt kan hända. De har svårt att bedöma konsekvenserna av sina egna handlingar. Trots att de är välinformerade kan de bli så insnärjda och manipulerade att de har svårt att ta sig ur situationen.

- De känner skam och skuld över sin egen delaktighet och vill helst inte prata om det. Skulden de känner gentemot föräldrarna kan vara stor. "Vad ska jag ta mig till om de får veta".

De har blivit lurade och manipulerade och utsatta för en förförelseprocess. Det behövs långa stödinsatser för många av barnen.

Jenny, en 17 årig flicka, skadade sig själv på många olika sätt för att kunna hantera sin svåra ångest. Via internet kom hon i kontakt med män runt om i landet som hon sökte upp och hade sex med.

- Genom att det var hon som initierade kontakterna tyckte hon att hon hade kontroll och makt över männen. Hon ställde upp på våldsinslag och berättade att det var ett sätt för henne att dämpa ångesten. Föräldrarna arbetade mycket och hade inte tid med henne. En dag orkade hon inte bära detta längre. Flickor som Jenny faller mellan stolarna. Det hon gör är inget brott och det leder inte till rättslig åtgärd, för hon är över 15 år och tar inte betalt. Men ur barnets perspektiv, är det som händer ett brott.

Fråga på bara

Ofta är det helt eller delvis försummade barn som vill få bekräftelse och bli uppmärksammade. Det fanns också engagerade föräldrar bland fallen, men ofta var det något som ändå inte stämde, tyckte Linda Jonsson.

- Det är barn som låter sig smutskastas och tycker att de inte är värda något bättre. För dem som säljer sex har pengarna sällan varit en drivkraft, det är något annat. Vi behöver mer forskning så vi kan ta reda på vad vi kan göra för de här barnen.

Hur skiljer sig dessa online-fall från andra fall av sexuella övergrepp? Barnen är äldre och har tagit egna initiativ. Förövarna är okända, övergreppet dokumenteras och något positivt är att det kan finnas digitala spår.

Vad kan vi göra? Fråga så får du svar. Man behöver inte vara expert varken på nätet eller på att prata med barn för att ställa frågor, tyckte Linda Jonsson.

- Be dem visa vad de gör på nätet och förklara, är vår erfarenhet. De berättar gärna. De kan ibland vara svåra att motivera, eftersom de känner sig delaktiga. Men ingen har sagt att vi frågat för mycket, snarare tvärt om. Så fråga på bara, sade Linda Jonsson.

Rapporten –Men fråga mig bara! Foto: Claudia Torres

Unga lever sina liv på nätet

Foto: Claudia Torres

Ungas behov ser likadana ut idag som igår. De vill bli sedda och bekräftade. Internet är en viktig arena för dem som föddes in i den digitala revolutionen. Vuxna måste lära sig nätets betydelse och hur unga använder det för att kunna hantera problemen som kan uppstå. Det var Johnny Lindqvists budskap på seminariet i Stockholm.

Johnny Lindqvist, från kommunikationsbyrån Dist, är ofta ute och föreläser på skolor om hur unga använder internet. Han menar att den som inte förstår hur nätet används i vardagen har svårt att förstå de negativa saker som finns på internet, till exempel mobbning och sexuell exploatering.

”Allt som finns när du föds är helt naturligt i ditt liv”. Ett citat som Johnny Lindqvist då och då upprepade i sin föreläsning för att förklara den stora skillnaden mellan vuxna som föddes före den digitala revolutionen och unga som föddes mitt i den.

– Vi måste förstå hur de unga upplever världen. Internet har alltid funnits för dem. I en 15-åringars liv är bredband självklart. Han eller hon har egen mobil, mp3-spelare och digitalkamera, påminde Johnny Lindqvist.

En amerikansk forskare har myntat begreppen ”digital invandrare” och ”digital infödd”. De unga är infödda och vuxna måste också lära sig språket och kulturen för att kunna ställa rätt frågor till unga som lever sina liv på nätet. Det gäller föräldrar, lärare och andra yrkesverksamma. Även om man inte tycker att det är roligt så ingår det i yrkesrollen.

– Det är inte roligt att titta på knattefotboll i regn, men vi gör det för att vi älskar våra barn. Vi kan bara nå unga på deras hemmaplan, sade han.

Berätta och visa

Teknikutvecklingen går fort, men de ungas behov ser likadana ut år från år. Det är hur man förverkligar sina behov som har ändrats. Unga har behov av att bli sedda och av att få bekräftelse. Det kan man sätta i relation till nätet och den digitala gemenskap som finns där.

På nätet går det lätt att öppna en egen videokanal till Youtube, starta en blogg, öppna ett fotogalleri, göra en tidning eller ett radioprogram och skicka ut till alla. Det är enkelt och man blir sedd.

De unga är extremt sociala. Nätet är ett socialt verktyg där man samlar nätverk och vänner. Nätet tar inte bort behovet av fysisk kontakt eller möten, utan förlänger snarare mötena. Väl hemma igen kan man koppla upp sig mot nätet och fortsätta att prata, med webbkameran på eller via mobilen.

Unga vill dela med sig av saker, berätta och visa vad de gör. Nätverken är byggda för att dela med sig enkelt och snabbt. De lägger ut bilder för att alla andra gör det. De delar med sig av allt de är med om, både positiva och negativa saker.

– Min syster, 17 år, såg en film hon tyckte var dålig. Det berättade hon om på sin statusrad i Facebook i två dagar och msn i två veckor och nådde då cirka 400 människor, minst.

Tekniken är alltså ett viktigt socialt verktyg för unga. Vuxna tycker ofta det är skönt att stänga av datorn och mobilen, men för unga är det ofta tvärt om. De blir stressade om de inte har tillgång till mobilen.

Ständiga impulser

”Frazzing” betyder att man gör flera saker samtidigt. Vuxna vill ofta göra en sak i taget, vi vill inte titta på teve och surfa samtidigt. Men en tonåring kan sitta framför datorn och samtidigt prata med sin flickvän i handsfree, ha fyra chattfönster öppna, webbkameran är på, webbradion ligger på play med ljudet avstängt i väntan på favoritlåten, teven visar en repris från gårdagen utan ljud och bredvid på skrivbordet ligger läxboken. Där ligger också den fasta telefonen så att inga samtal ska missas, när det är upptaget i mobilen.

– Om en vuxen kommer in och frågar ”vad gör du”, blir svaret ”ingenting”. Vad är då någonting, frågade sig Johnny Lindqvist.

Brb betyder ”be right back” och pos ”parent over shoulder”. Men vi behöver inte lära oss alla förkortningar, tyckte han, bara veta att den digitala gemenskapen är en viktig del i de ungas liv.

Mer än hälften av alla 16–24-åringar, 61 procent, kopplar upp sig så fort de kommit hem och en del stänger aldrig av. Sedan undersökningen gjordes har det blivit vanligare med mobiltelefoner som man kommer ut på nätet med.

– Mobilen har blivit en del av vår själ, vi säger att vi finns på mobilen, säger Johnny Lindqvist.

Nästan lika många, 49 procent, säger att de påverkar andra via sociala nätverk och motsvarande siffra säger sig bli påverkade. Nästan alla länkar de unga besöker får de tips om av vänner.

Om man är van vid ständiga impulser från olika håll, kan det vara tråkigt att sitta på en lektion i skolan. Några orkar inte titta på en film i teve som inte har reklamavbrott, för att de är vana vid ständiga avbrott.

Synas och dela med sig

Det finns många olika sociala nätverk, communities, runt om i världen och de går alla ut på att synas och att dela med sig. Men de lokala nätverken är mest intressanta därför att där finns vännerna.

På mötesplatserna på nätet finns sällan vuxna närvarande och föräldrarna vet inte vem deras ungdomar umgås med där. De känner dem inte.

– När jag berättade att jag skulle gå ut och träffa Magnus visste mina föräldrar vem det var, för han ringde ofta till oss och var tvungen att prata med min mamma innan jag kom till luren. Nu vet föräldrarna mycket mindre. Det kan vara bra eller dåligt, men vi måste tänka på det, sade Johnny Lindqvist.

Den som vill visa vad man gör kan göra det blixtsnabbt genom att ta ett kort med mobilen och lägga ut det på till exempel på bilddagboken.se. Bilden är nu publicerad och publiken blir enorm på ett ögonblick. De unga vill synas på nätet, de vill visa sina kompisar vad de gör och få beröm, kommentarer och uppmärksamhet. Idén med nätet är att dela med sig av sitt liv just nu och av vardagliga händer. Det är ett naturligt beteende för en digitalt infödd.

Känslig information

Det är skillnader mellan pojkar och flickor. Pojkar har oftare egen dator i sitt rum, flickorna sitter oftare i ett gemensamt rum, till exempel vardagsrummet. Fler pojkar spelar dataspel, medan fler flickor tar bilder.

Flickorna är mer aktiva och lägger ut bilder, pojkarna tittar mer på bilder.

På nätet får de unga själva lära sig hur de ska bemöta eventuella risker. Målet är inte att vara anonym, men det är inte fult att vara anonym eller att ha annan identitet. För vuxna sänder anonymiteten ut varningssignaler och vuxna varnar gärna de unga för okända kontakter och för att prata med och träffa personer de inte känner. Då slutar den unge att lyssna, för de känner inte igen sig.

De unga varnas för att lämna ut känslig information, men vad är det? Johnny Lindqvist undersökte informationen om en 16-årig flicka i Uppsala, som inte sa sitt efternamn, adress, personnummer eller telefonnummer, men väl så mycket annan information, att det gav en ganska heltäckande bild och det skulle vara enkelt att hitta henne för någon som ville.

– Men man måste komma ihåg att det är en liten procentandel av dem som använder nätet som är utsatta för exploatering eller kränkningar. De allra flesta har positiva upplevelser och lever sina liv där. Det måste man tänka på för att kunna skapa ett bra förebyggande arbete.

På samma sätt som man reagerar mot och behandlar mobbning och utsatthet på skolgården ska man reagera och behandla mobbning och utsatthet på internet. Själva tekniken har inte så stor betydelse.

– Vilken roll ska vuxna spela i ungas liv på nätet, professionellt och privat? Vad behövs i yrkesrollen, inte bara för att möta de som blir utsatta utan också för att möta de som vill berätta något om hur de har det på nätet? Ni själva måste ställa er den frågan, uppmanade Johnny Lindqvist.

Länkar för den som vill veta mer:

www.medieradet.se

www.iis.se/more/aboutguide

www.rb.se/bokhandel

www.ungaochinternet.se

Nätet är en mötesplats på ont och gott

Foto: Claudia Torres

Arenan för kontakter, önskade och oönskade, har ökat enormt med internet. Men trots att användningen av internet ökat har dock inte andelen som i någon form erbjuder sex mot ersättning blivit större de senaste fem åren. Unga använder sig av möjligheterna, men de är också medvetna om riskerna och försöker förhålla sig till dem. En mindre andel lägger ut sexuella bilder på sig själv och ibland blir bilderna spridda mot deras vilja.

Många vuxna har en onyanserad bild av internet som en farlig plats för unga. Fabian Sjö och Rikard Ambumsgård från Ungdomsstyrelsen ville nyansera den bilden utifrån rapporten *Se mig* som Ungdomsstyrelsen genomfört på uppdrag av regeringen. Rapporten bygger på både kvantitativa enkätstudier och kvalitativa intervjuer med unga och med yrkesverksamma som möter utsatta unga. Statistiken som presenterades på konferensen bygger främst på Ungdomsstyrelsens egen rikstäckande enkätundersökning bland unga mellan 16 och 25 år. Enkäten skickades under vintern 2008/2009 ut till 6 000 unga över hela Sverige. Med en svarsfrekvens på cirka 50 procent bygger analysen på svar från cirka 3 000 ungdomar mellan 16 och 25 år. I presentationen finns också statistik från en annan representativ studie, *Unga, sex och internet*, som genomförts av Carl-Göran Svedin vid Linköpings universitet och Gisela Priebe vid Lunds universitet. I den svarade 3 503 ungdomar i gymnasiet år 3 på frågor om sex och internet. Det var en uppföljning av en studie som publicerades 2004.

Ungdomsstyrelsens enkät visade att knappt 8 procent av unga mellan 16 och 25 år någon gång hade lagt ut "sexiga" bilder på nätet. Det är en större andel flickor än pojkar och andelen är större bland de äldre än bland de yngre. Ungdomarna har själva fått definiera vad som menas med en sexig bild. Det betyder att mer än 90 procent aldrig har lagt ut en sexig bild, trots att det är en viktig del i ungas liv att dokumentera vardagen och presentera sig själva med hjälp av bilder på nätet eller genom egna bloggar.

En förklaring till varför unga exponerar sig sexuellt är att de söker bekräftelse. Många unga som exponerat sig berättar att självförtroendet ökat genom de kommentarer de fått om att bilderna var fina och att de var snygga. Att lägga ut en sådan bild kan alltså stärka självförtroendet på ett enkelt och snabbt sätt.

– Unga har strategier för att undvika oönskad uppmärksamhet och närmanden. De kan till exempel bara lägga ut bilderna på sajter som medlemmar har tillgång till eller blocka vissa användare, sade Fabian Sjö.

En annan strategi för att försvara sig mot oönskad uppmärksamhet är att ställa frågor som i regel bara unga har kunskap om, till exempel om ungdomskultur och smink, när de misstänker att en äldre person påstår sig vara ung. Sådana frågor kan äldre ha svårt att på ett trovärdigt sätt svara på.

Tekniken i sig ger unga en upplevelse av kontroll över materialet och i och med att de sitter hemma framför datorn känner de trygghet.

Några råkar illa ut

Fabian Sjö visade också exempel på hur samhället har sexualiserats genom det bildspråk som finns i populärkulturen i form av filmer, reklam, tidningar och internet. På nätet är sexuellt material lättillgängligt och unga kan på så sätt få kunskap om sex och på ett enkelt sätt få tillgång till pornografi.

– Mycket av samma bildspråk finns på ungdomarnas sajter och runt omkring dem hela tiden. Steget till att själv posera på liknande sätt blir därför kanske inte så långt, menade han.

Sexuell exponering behöver inte vara riskfylld eller av ondo. Men det gränslösa nätet gör att det kan finnas risker. Närmare hälften av flickorna i åldern 16-25 år hade varit med om att någon mot deras vilja hade försökt få dem att prata om sex, skicka bilder eller göra någon sexuell aktivitet framför webbkameran. För pojkarna var siffran 13,4 procent. Bland gymnasisterna i år 3 hade 14 procent blivit kränkta av grovt sexuellt språk, då de chattat med en främmande person.

Efter ett positivt möte på nätet kan det vara lockande att också träffa personen utanför internet.

– Det är vanligt bland gymnasieelever att träffa personer via internet. Cirka 60 procent har träffat någon i verkligheten efter att först ha träffats på nätet. Av dem har drygt 2 procent upplevt att de blivit tvingade till sex, berättade Fabian Sjö.

De flesta unga är medvetna om de risker som finns och anser sig kunna hantera dem. De tror inte att de ska bli drabbade. Men en liten grupp råkar illa ut. Drygt 2 procent har fått sexiga bilder spridda mot sin vilja, vilket motsvarar cirka 30 000 individer.

– De unga känner ofta inte igen sig i de risker och problem som de vuxna talar om. Att tala för mycket om riskerna kan leda till att de unga som drabbas känner mer skuld, menade Fabian Sjö.

Sälja sex

I rapporten undersöktes också ungas attityder till sex mot ersättning. Fyra av tio ungdomar mellan 16 och 25 år var positiva till sex mot ersättning om båda parter var med på det. Det motsvarar över en halv miljon unga. Acceptansen var större för att själv erbjuda sex mot ersättning än tvärtom, 11 procent kan tänka sig att ta emot ersättning för sex medan 5 procent kan tänka sig att erbjuda ersättning. Var tionde kände någon som har tagit emot ersättning för sex. De som har lagt ut sexuella bilder var generellt mer positiva än de som inte lagt ut sexiga bilder på internet.

En förhållandevis liten del av unga mellan 16 och 25 år, 1,7 procent, säger sig ha erfarenhet av att få någon form av ersättning för sex.

– Ersättning är ett vitt begrepp. Förutom pengar förekommer det exempelvis att man visar upp sig mot att mobilkortet fylls på, nya kläder eller tak över huvudet, säger Rikard Ambumsgård, och fortsätter:

– På senare år har begreppet *sex mot ersättning* fått allt större spridning bland yrkesverksamma som möter unga. Inte sällan för prostitution tankarna till kvinnor som lurats eller lockats till Sverige och på mer eller mindre upplysta gator, klubbar eller i den egna bostaden söker kontakt med män för att ta betalt för sex. Unga har i regel svårt att identifiera sig med denna bild. Med internet har det blivit möjligt att få kontakt, att göra upp om

ersättningen, tillhandahålla tjänsten och även genomföra transaktionen utan att ens behöva träffas i ett fysiskt möte. Det hela kan ske utan att någon av parterna någonsin lämnar det egna hemmet.

Antalet unga som har erfarenhet av att sälja sex har legat på ungefär samma nivå under ett antal år. Sedan 2004 har andelen "dagliga internetanvändare" nästan fördubblats. Samtidigt har andelen som säger sig ha erbjudit sex mot ersättning i det närmaste varit oförändrat.

– Även om andelen unga som säger sig ha erfarenhet av att erbjuda sex mot ersättning inte verkar ha ökat sedan 2004 är ändå internet det i särklass viktigaste verktyget för kontakt mellan köpare och säljare, men är inte själva orsaken till att de säljer sig, enligt Rikard Ambumsgård.

Unga som säljer sex lever ofta ett i övrigt utsatt liv. De är missnöjda med sitt hälsotillstånd och upplever att deras psykiska och fysiska hälsa är mindre god. I hemförhållandena går mönstret igen. De är oroliga för familjens ekonomi och i har större utsträckning upplevt våld i hemmet.

Enligt Priebes och Svedins studie fanns det starka samband mellan att sälja sex och ha erfarenhet av sexuella övergrepp och utnyttjande.

– I de fall det gick att klargöra hade 80 procent av dem som sålt sex utsatts för sitt första övergrepp samma år eller tidigare.

Unga homo- bi och transpersoner ingick också i undersökningen. Internet har för dem en alldeles särskilt stor social betydelse. Det är ett effektivt sätt att komma i kontakt med andra hbt-personer och det används i större utsträckning för sexuella syften. Internet ger vetskap om att man inte är ensam.

Nästan var femte i denna grupp hade lagt ut bilder och var tredje hade kommit i kontakt med någon och därefter haft sex. De råkade illa ut i större utsträckning. Sex mot ersättning var vanligare bland dem, 7 procent mot 1,7 procent i den övriga gruppen.

Okunskap

Internet är en viktig arena för ungas liv idag, men det är få unga som fått information om riskerna. Bara hälften hade fått information om "säkert internet" och hälften av dessa tyckte att informationen var otillräcklig. De råd unga ofta får, att inte ha kontakt med okända, inte lämna ut personlig information och så vidare stämmer inte överens med deras egen erfarenhet.

– Vuxenvärlden, såväl yrkesverksamma som föräldrar, måste få bättre kännedom om ungas förhållningssätt till internet. När vi enbart fokuserar på problem finns det risk för att många inte känner igen sig, sade Rikard Ambumsgård.

© Ungdomsstyrelsen 2009

projektledare **Maria Nyman**
text **Eva Ekelöf**
språkgranskning **Ingrid Bohlin**
omslag **Christián Serrano**

distribution **Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.ungdomsstyrelsen.se**
e-post **info@ungdomsstyrelsen.se**
tfn **08-566 219 00**, fax **08-566 219 98**

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor.
Vi ger stöd till föreningsliv och kommuner samt till internationellt samarbete.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Bilaga 5

Program - Ses offline?

Program

Onsdag 14 april • Luftkastellet i Slagthuset • Malmö

- 09.30 Registrering**
Det bjuds på kaffe och te.
- 10.00 Unga och internet**
Hur ser ungdomars liv på nätet ut och hur påverkar det allt runt omkring?
Föreläsare: Johnny Lindqvist, expert på ungdomskommunikation.
- 11.00 Fruktstund**
- 11.15 Unga, sex och utsatthet**
Om sexualitet, gränssättning, övergrepp och nätets roll i ungas sexualitet.
Föreläsare: Josefin Grände, konsult och utbildare.
- 12.15 Lunch**
- 13.15 Prova själv!**
Arbete med och kring metodmaterialet. Ungdomspanel medverkar.
- 14.30 Kaffe/Te**
- 15.45 Avslutning**

Bilaga 6

Inbjudan – Naken på nätet

NAKEN PÅ NÄTET

statistik, praktik och dramatik
om unga, sex och internet

För första gången i världshistorien har en regeringsrapport blivit teater.

Teatergruppen Ung utan Pung har skapat en föreställning om ungas liv på nätet, bland annat utifrån kunskap som Ungdomsstyrelsen tagit fram.

I november blir det premiär. Föreställningen kan därefter beställas av till exempel skolor som en del av en temadag.

Vi erbjuder dig nu att se föreställningen utan kostnad. Samtidigt får du en introduktion till hur verkligheten ser ut — vi presenterar kortfattat vår rapport *Se mig* samt vårt pedagogiska material *Ses offline?*.

Vi kör programmet på tre orter: **Stockholm**, **Örnsköldsvik** och **Malmö**.

Vi bjuder på morgonfika och lunch. Seminariet är **kostnadsfritt**, men om du anmäler dig och uteblir utan att meddela detta måste vi debitera 300 kronor för att täcka våra kostnader.

Stockholm

12 november ● Kulturhuset

Örnsköldsvik

15 november ● Parken

Malmö

7 december ● Slaghuset

www.ungdomsstyrelsen.se/naken

Bilaga 7

Artikel – Hjärta mig!

Hjärta mig!

(2010-11-23) En tjej skriver på sin laptop från scenkanten:
Hej bloggen! Jag var naken. Okej, inte helt naken men... Jag kommer att dö. Vem la upp bilden?

Ett tonårsrum som så många andra. Ett skrivbord. En stol. En skrivbordslampa. Och ett enormt kretskort som lyser och flimrar hemtrevligt i bakgrunden. Kretskortet illustrerar den verklighet och den värld många unga befinner sig i alltmer idag. Online.

Teatergruppen Ung utan Pung turnerar i skolor med pjäser om samhällsaktuella ämnen. Ämnet för dagen är unga, sex och internet. På Kulturhusets scen har man urpremiär på pjäsen **<3 mig - ung utan pung goes online**. Receptet är beprövat. En del buskis, en del sång- och dansnummer, en portion allvar och en stor dos humor. Ung utan Pung som firar 30-årsjubileum nästa år vet hur man omvandlar viktiga budskap till något som engagerar ungdomar.

- Det måste beröra och engagera, helst också provocera, säger Jenny Sjöstedt från Ung utan Pung. Diskussionerna tar ju vid i klassrummet efteråt och då är det viktigt att eleverna kan återkoppla till sin egen situation.

Publiken är i allra högsta grad involverad i händelserna. Som när en tjej blir fotad halvnaken i omklädningsrummet. Hämnden blir ljuv när hon drar ner brallorna på killen som har fotat henne. Hon ber publiken att ta fram sina mobiler och fota så att det ska bli jämnt och rättvist. Fast är det rättvist? Det är säkert en fråga som diskuteras i klassrummen efteråt.

Publiken får också interagera med Krille som går hos psykologen för att han har ett osunt förhållande till sin mobil. Krille ber publiken att ta fram och klappa på sina mobiler. Och genast flimrar det i publikhavet av mobiler.

Scenerna avverkas i snabb takt. Igenkänningsfaktorn är hög och skrattsalvorna haglar. Men vuxna och unga skrattar delvis åt olika saker.

- Ja, det är viktigt att veta vem man spelar pjäsen för. Och ja, pjäsen är full av stereotyper också. Men det finns en tanke med det, det är faktiskt fruktansvärt användbart med stereotyper för att göra beteenden synliga, säger Jenny.

Ung utan pung kommer att spela **<3 mig - ung utan pung goes online** på Ungdomsstyrelsens rikskonferens. Därefter kommer de att turnera med pjäsen efter årsskiftet. Texter till sångerna och diskussionsfrågor kan laddas ned på Ung utan Pungs webbplats.

Text och foto: Claudia Torres

Bilaga 8

Inbjudan 3x3 dagar Nationell utbildning

Kursinbjudan

För första gången: Landets främsta experter i unik utbildning om ungas liv på nätet. Missa inte detta tillfälle.

3x3 dagar under 2010

Kursen omfattar 7,5 högskolepoäng och pågår 3x3 dagar under 2010. Arrangör är Ungdomsstyrelsen i samverkan med RFSU, Bris och Umeå universitet.

Vilka kan gå?

Kursen vänder sig i första hand till dem som har en operativ, samordnande eller strategisk roll inom skolan, socialtjänsten eller fritidsområdet. Det är bra om minst ett par personer deltar från varje deltagande kommun eller stadsdel. Även du som har en liknande roll inom andra verksamheter är välkommen att delta.

Vad ger kursen mig?

Du erbjuds grundläggande kunskap om ungas och vuxnas erfarenheter av och attityder till sexuell exponering, sex mot ersättning och ungas användning av interaktiva medier. Kursen tar upp olika metoder i förebyggande arbete och bearbetar frågor kring konstruktiva förhållningssätt inom olika professioners yrkesutövande. Som deltagare får du utbyta erfarenheter med andra, fördjupa dig i exempel på förebyggande insatser och formulera konkreta handlingsplaner.

Kursgenomförande

Kursen innehåller föreläsningar, uppföljande gruppsamtal, inläsning av litteratur och skrivuppgifter. Skrivuppgifterna ska lämnas in tre veckor efter sista kurstillfället. Du har också möjlighet att examinera 7,5 högskolepoäng vid Umeå universitet genom en särskild uppgift. Skrivuppgifterna ska lämnas in tre veckor efter sista kurstillfället. RFSU och Bris står för kurs- och processledarskap.

Kostnad

Ingen avgift tas ut men vid avhopp debiteras en kostnad på 2 500 kronor. Deltagaren står själv för logi- och reskostnader. Ansökan är bindande och ska lämnas senast **20 mars 2010** på Ungdomsstyrelsens webbplats: www.ungdomsstyrelsen.se

Några av våra föreläsare

- **Sandra Dahlén**, sexualupplysare och författare
- **Elza Dunkels**, forskare, Umeå universitet
- **Josefin Grände**; sakkunnig i sexualitets- och våldsfrågor
- **Johnny Lindqvist**, expert på ungdomskommunikation
- **Cecilia Löfberg**, forskare i pedagogik, Stockholms universitet
- **Medierådet** – ett kunskapscentrum om barns och ungas medievardag.
- **Pernilla Nigård**, Socionom och doktorand i hälsa och samhälle
- **Gisela Priebe**, dr. leg. psykolog / psykoterapeut
- **Carl Göran Svedin**, professor i barn- och ungdomspsykiatri
- **Solveig Sörlin**, kammaråklagare
- **Katia Wagner**, författare och journalist

Kursorter

Samma kurs genomförs i Umeå, Stockholm, Linköping, Örebro, Malmö och Göteborg. Du väljer själv på vilken ort du deltar.

Ort	Kursdel 1	Kursdel 2	Kursdel 3
Malmö	5–7 maj	1–3 sept	1–3 nov
Göteborg	10–12 maj	6–8 sept	8–10 nov
Linköping	3–5 maj	15–17 sept	10–12 nov
Örebro	19–21 maj	14–16 sept	16–18 nov
Stockholm	17–19 maj	20–22 sept	17–19 nov
Umeå	24–26 maj	8–10 sept	22–24 nov

Kursen startar med lunch DAG 1 och avslutas med lunch DAG 3. DAG 1 och DAG 2 håller kursen på till 20.00 på kvällen.

Kursdel 1

Kursdel 1 lägger fokus på frågor om ungas inter-netanvändande och ungas sexualitet. Kursen tar upp frågor som: Hur ser ett mediedygn ut för en ung idag? Vad handlar facebook, msn, bilddagboken, lunarstorm, bloggar, youtube och twitter om? Hur har internetarenan de senaste 15 åren påverkat ungas kommunikations- och umgänges-mönster? Vad säger forskningen om risker och hur kan ett vettigt förhållningssätt se ut?

Kursdelen ger också en fördjupning kring ungas sexualitet idag och berör frågor som: Hur hanterar unga en samtid full med sexuell exponering såväl på nätet som i medierna och i reklamer? Vad är komponenter i den sexuella identitetsut-vecklingen? Finns det en värderingsförändring mellan generationer kring sexualitet? Vilken roll spelar internet och moderna medier i ungas sexuella identitets-utveckling?

Moment

- Alexandramannen – ett praktikfall
- Attityder och förhållningssätt till ungas medieanvändande och risker förknippade med samtida medier
- Ett ungdomsdygn i den virtuella världen – praktik och tillämpning
- Perspektiv på sexualitet och internet: kön, ålder, etnicitet och heteronormativitet
- Tonårssexualitet

Kursdel 2

Kursdel 2 fokuserar på samtida forskning kring ungas sexuella exponering och exploatering via internet och andra digitala medier. Ungas egna erfarenheter av sexuell exponering och exploatering är en viktig kunskaps-källa tillsammans med aktuell forskning.

I kursdelen behandlas frågor som: Vad är bakomliggande tankar och motiv till att frivilligt exponera sig sexuellt på nätet? Vilka gör det och i vilken omfattning? Vad innebär det att ge sexuella tjänster mot ersättning och i vilken omfattning sker det? Hur ser situation ut för homosexuella, bisexuella och transpersoner? Precis som i kursdel 1 anläggs perspektiv som kön, klass, ålder, etnicitet och heteronormativitet på alla frågor.

Moment

- Sexuella tjänster mot ersättning – förekomst och omfattning
- Frivillig exponering på nätet – hur kan det se ut
- Ungdomars egna erfarenheter av exponering och exploatering.
- Lek, spel och lärande kring sexualitet på nätet.

Kursdel 3

Kursdel 3 tar upp vad ett generellt förebyggande arbete kan innebära och hur olika yrkesgrupper och verksamheter kan hantera frågor kring unga, sex och internet. Kursen tar också upp olika insatser för att stödja unga som utsatts för sexuella kränkningar och exploatering kopplad till moderna medier samt konkreta metoder och erfarenheter från verksamheter som arbetat med problemsituationer. Kursdelen lägger stor vikt vid att utveckla ett kritiskt och professionellt förhållningssätt för dem som arbetar med unga i vardagen, baserat på vetenskaplig kunskap. Som deltagare får du skriva ett handlingsorienterat pm. Kursdelen tar även upp olika preventiva perspektiv och samverkansfrågor.

Under kursen diskuteras aktuell lagstiftning som berör frågeområdet, till exempel grooming, nätpedofili, barnpornografi, sex mot ersättning och prostitution.

Moment

- Begrepp och definitioner, aktuell lagstiftning
- Preventionsperspektiv och samverkan
- Stöd- och hjälpinsatser från frivilligorganisationer och offentliga samhället
- Interaktivt metodmaterial kring unga, sex och internet
- Handlingsorienterat pm-skrivande, processledare.

Bilaga 9

Inbjudan och program – Tjejjoursutbildningen

Inbjudan

För första gången: Sveriges tjejjourer och organisationer med liknande verksamheter för killar inbjuds till en fördjupad utbildning om ungas liv på internet med de främsta experterna på området.

Bakgrund

Ungdomsstyrelsen har ett regeringsuppdrag att arbeta med att förebygga sexuellt utnyttjande av unga på internet. En del av detta regeringsuppdrag är att arrangera utbildningar för landets tjejjourer och organisationer med liknande verksamheter för killar. Utbildningarna ska öka kompetensen kring ungas utsatthet på nätet och stärka organisationernas förebyggande arbete mot sexuell exploatering av unga på internet.

Vad ger utbildningen mig?

Du får kunskap om ungas erfarenheter av och attityder till sexuell exponering och till sex mot ersättning samt deras användning av interaktiva medier. Du får möjlighet att fördjupa dina kunskaper, lära dig olika metoder för att utveckla det förebyggande arbetet, utveckla ditt engagemang i dessa frågor, arbeta med praktiska övningar och olika case samt utbyta erfarenheter med andra.

Praktiskt

Antalet utbildningsplatser är begränsat till 50 per utbildning. Josefin Grände, sakkunnig i sexualitet och våldsfrågor, kommer vara processledare för båda utbildningarna som är vid två olika tillfällen, en i maj och en i september. Varje utbildning består av två helger. Utbildningen i maj vänder sig enbart till tjejjourer medan utbildningen i september vänder sig till både tjejjourer och organisationer som har liknande verksamhet för killar.

Max 2 deltagare

Varje tjejjour får skicka max 2 deltagare till en av utbildningarna, det vill säga antingen i maj eller i september. Varje organisation som har verksamhet för killar får skicka max 2 deltagare till utbildningen i september.

Är du intresserad att delta i utbildningen måste du ta kontakt med din tjejjour/organisation, som i sin tur väljer vilka deltagare de vill skicka. De som blir utvalda måste själva skicka in en anmälan. Deltagarna bör ha viss erfarenhet och ha lämpliga förkunskaper då detta är en fördjupad utbildning.

Plats: Quality Hotel Globe i Stockholm.
Logi, resor, mat och litteratur står Ungdomsstyrelsen för.

Deltagaravgift: Utbildningen är kostnadsfri men vid avhopp debiteras 500 kronor. När du har fått en bekräftelse kan du boka dina resor via myndighetens resebyrå. Information om hur du gör kommer att skickas tillsammans med bekräftelsen.

Sista anmälningsdag: 9 april

Anmäl dig på Ungdomsstyrelsens webbplats:
www.ungdomsstyrelsen.se/tjejjoursutbildning

För mer information kontakta:

Anna Bohman, (besvarar frågor om utbildningen)
tfn: 08-566 219 50

Cecilia Narby, (besvarar frågor om utbildningen)
tfn: 08-566 219 80

Emeli Hedenström, (besvarar frågor om din anmälan)
tfn: 08-566 219 69

E-post till projektet

e-post: tjejjoursutbildning@ungdomsstyrelsen.se

Två helger i maj och två helger i september 2010

MAJ	HELG 1	HELG 2
Vänder sig enbart till tjejjourer	8-9 maj	29-30 maj
SEPTEMBER	HELG 1	HELG 2
Vänder sig till både tjejjourer och organisationer som har liknande verksamhet för killar	4-5 september	25-26 september

Program

Utbildningen vänder sig till tjejjourer

HELG 1. 8–9 MAJ

Lördag (11.00–22.00)

11.00 Inledning

Anna Bohman, Ungdomsstyrelsen och Josefin Grände, sakkunnig i sexualitet och våldsfrågor, välkomnar och berättar om uppdraget och upplägget för utbildningen.

12.00 Lunch

13.00 Unga och internet

Johnny Lindkvist, expert på ungdomskommunikation.

14.30 Se mig!

Statistik, attityder och värderingar om sexuell exponering och exploatering.
Föreläsare: Maria Nyman, Ungdomsstyrelsen.

15.30 Fika

16.00 Övningar/case

17.00 Ungdomar och sexualitet

Föreläsare: Sandra Dahlén, sexualupplysare och författare.

18.30 Middag

20.00 Filmvisning

Söndag (09.00–16.30)

09.00 Vad säger lagen?

Lagstiftningen, övningar/case kopplade till lagstiftningen.
Föreläsare: Solveig Sörlien, Kammaråklagare

12.00 Lunch

13.00 Övningar/case

15.00 Fika

15.30 Utvärdering och avslutning

HELG 2. 29–30 MAJ

Lördag (11.00–22.00)

10.30 Helgens upplägg presenteras

Anna Bohman och Josefin Grände.

11.00 Hur gör man får att få bort material ifrån nätet?

Föreläsare: Ulrika Andersson, Datainspektionen.

12.00 Lunch

13.00 Situationen för unga hbt-personer som är brottsoffer

Föreläsare: Anneli Svensson, RFSLs Brottsofferjour.

14.00 Övningar/case

15.30 Fika

16.00 Nätvandring med ett genusperspektiv

Övningar och case.
Föreläsare: Maria Soares Lindberg, Fryshuset.

18.30 Middag

20.00 Gemensamma aktiviteter

Söndag (09.00–16.30)

09.00 Ses offline?

Metodmaterial om unga, sex och internet
Föreläsare: Josefin Grände och Johnny Lindkvist.

10.45 Paus

11.00 Övningar/case

12.00 Lunch

13.00 Internet utanför heteronormen

Övningar
Föreläsare: Mina Gäredal och Hedvig Nathorts-Böös, RFSL ungdom.

15.00 Fika

15.30 Utvärdering och avslutning

Program

Utbildningen vänder sig till både tjejjourer och organisationer som har liknande verksamhet för killar

HELG 1. 4–5 SEPTEMBER

Lördag (11.00–22.00)

11.00 Inledning

Anna Bohman, Ungdomsstyrelsen och Josefin Grände, sakkunnig i sexualitet och våldsfrågor, välkomnar och berättar om uppdraget och upplägget för utbildningen.

12.00 Lunch

13.00 Unga och internet

Johnny Lindkvist, expert på ungdomskommunikation.

14.30 Se mig!

Statistik, attityder och värderingar om sexuell exponering och exploatering.

Föreläsare: Lennart Nylund och Anna Bohman, Ungdomsstyrelsen.

15.30 Fika

16.00 Övningar/case

17.00 Ungdomar och sexualitet

Föreläsare: Sandra Dahlén, sexualupplysare och författare.

18.30 Middag

20.00 Filmvisning

Söndag (09.00–16.30)

09.00 Vad säger lagen?

Lagstiftningen, övningar/case kopplade till lagstiftningen.

Föreläsare: Solveig Sörlien, Kammaråklagare

12.00 Lunch

13.00 Övningar/case

15.00 Fika

15.30 Utvärdering och avslutning

HELG 2. 25–26 SEPTEMBER

Lördag (11.00–22.00)

10.30 Helgens upplägg presenteras

Anna Bohman och Josefin Grände.

11.00 Hur gör man får att få bort material ifrån nätet?

Föreläsare: Ulrika Andersson, Datainspektionen.

12.00 Lunch

13.00 Situationen för unga hbt-personer som är brottsoffer

Föreläsare: Anneli Svensson, RFSLs Brottsofferjour.

14.00 Övningar/case

15.30 Fika

16.00 Nätvandring med ett genusperspektiv

Övningar och case.

Föreläsare: Maria Soares Lindberg, Fryshuset.

18.30 Middag

20.00 Gemensamma aktiviteter

Söndag (09.00–16.30)

09.00 Internet utanför heteronormen

Övningar

Föreläsare: Mina Gäredal och Hedvig Nathorts-Böös, RFSL ungdom.

10.45 Paus

11.00 Manlighet och manlighetsnormer

Föreläsare: Klas Hyllander, Män för jämställdhet.

12.00 Lunch

13.00 Ses offline?

Metodmaterial om unga, sex och internet

Föreläsare: Josefin Grände och Johnny Lindkvist.

15.00 Fika

15.30 Utvärdering och avslutning

Bilaga 10

Artikel – Låt oss prata om sex och internet!

Låt oss prata om sex och internet!

Fitta. Kuk. Knull. Koppleri. HBT. Sandra Dahlén skriver med frenesi på whiteboardtavlan.

Orden haglar från deltagarna och snart är ytan fullklottrad. Sandra Dahlén som är författare, föreläsare, sexrådgivare och spaltant på SR är van att få vuxna att prata om sex. Hon inger en känsla av att allt är tillåtet - inget är förbjudet. Men just idag föreläser hon också för vuxna som är vana att prata om sex med unga i sina tjejjourer och andra verksamheter. Temat för dagen är Unga, sex och internet.

- Sex är ett stort och komplext ämne. Som vuxen är det viktigt att fråga sig: Varför berättar den här personen det här för mig? Det är jätteviktigt att vara vaksam på sina egna reaktioner och att man vet vad man har för triggers. Det kräver reflektion.

Sandra menar att det finns osynliga normer för vad som anses vara normalt.

- Normalt är ett kraftigt ord. Alla vill vi väl vara normala. Det är lätt att normalt blir synonymt med vanligt. Om man då är ovanlig och unik - betyder det att man är onormal?

Men hur ser tonårssexualiteten ut? Och vad gör dem egentligen?

- Det är mest fantasier och drömmar... och lite verkstad. Men lite kan vara jättestort. Oftast är det avståndsfrölskelser och idolförälskelser. Mycket av tiden upptas av funderingar om vad man ska göra när man är ihop. Otrohet – hur ska man hantera det? Och när är det dags att göra slut?

Medianålder för den sexuella debuten är 16,6 år för flickor och 17 år för pojkar. Innan dess är det mest fråga om onani, hångel, att kyssas och hålla hand.

Sandra frågar deltagarna när de tycker att det är okej med sex. Och orden haglar på nytt:

Frivillighet! Bra magkänsla! Ömsesidighet! Att ingen skadas! Kommunikation! Lyssna efter ett ja, inte bara ett nej! Jämn maktrelation!

När man som ung ska utforska sin sexualitet kan känslor skifta snabbt. Först kanske man vill ha sex men efter ett tag kan situationen kännas obekvämt och förvirrande. Då ska det finnas ångerrätt och den ska respekteras.

- Den som ger sig in i leken får visst ångra sig. Jag brukar säga att man måste få ta hand om sig själv. Ibland blir folk sura och så är livet.

Johnny Lindkvist jobbar på reklambyrån DIST. Han vill ta udden av all den rädsla som finns kring internet.

Moralpaniken får inte ta överhanden och det är avgörande att vuxna inte har ett uppifrån-perspektiv.

- Internet är vännar, underhållning, spänning, sex, hångel, musik, film och svar på nästan allt, säger Johnny Lindkvist. Det är positiva upplevelser i ungas värld. Det är också därför unga vill finnas online. För att kunna nå unga måste vi börja med att förstå hur de konsumerar och använder internet till vardags. Trots allt säger en överväldigande majoritet att de inte blivit utsatta på nätet.

Glappet kan tyckas oöverstigligt mellan vuxenvärlden och de så kallade "digitalt infödda". Ovetskapen kan skapa frustration hos vuxna och en känsla av att det är farligt med internet. Men Johnny menar att internet bara är ett sätt att kommunicera. Det som finns och förekommer på internet förekommer också i den riktiga världen. Online är offline och offline är online.

- För tio år sedan hade vi statlig TV och radio. Fenomenet att alla hade sett samma program och kunde diskutera det dagen efter existerar knappt idag. Det är väldigt få saker som har den genomslagskraften idag. Nu har vi istället en betydligt mer fragmenterad mediabild.

Johnny ger ett konkret tips till deltagarna på kursen:

- Har ni googlat er egen verksamhet – om inte, gör det! Är det som kommer upp i Google förenligt med min verksamhet? Unga idag säger inte – "Jag vet inte". De googlar. Men det innebär också att det första som dyker upp när de googlar blir sanningen. Och tänk på att tekniken är ointressant – det är användningen som lockar. Det är därför som bildagboken eller Facebook är så intressanta. Fundera på hur ni ska finnas med i det sammanhanget.

Text och foto: Claudia Torres

Bilaga 11

Artikel – Intryck från Globen

Intryck från konferensen Unga, sex och internet på Globen

Vad har gjort starkast intryck under dessa dagar?

Paulina Bengtsson, Novahuset

- Jag funderar på hur man ska förmedla det positiva och det negativa med nätet för att nå fram till ungdomar. Det är viktigt med språket och tilltalet men också att man är trovärdig. Här har jag fått en mängd idéer och upplägg på övningar.

Elin Kusmin, Tjejjouren Svalan

- Den här kursen är så intressant. Sexuella övergrepp var något vi behövde mer kunskap om i vår tjejjour. Nu vill jag fördjupa mig och se vad som skulle kunna funka i mitt arbete där hemma. Men jag känner inte igen mig i allt. Själv har jag till exempel inte kommit i kontakt med någon som sagt att man haft online-sex. Fast det kan ju vara att det är pinsamt och tabu att prata om.

Rasmus Fonseca, RFSU Malmö

- Jag gillar statistik! Och det har vi verkligen fått här. Statistik ger mer trovärdighet till det man säger, det är inget flummigt tyckande. Sedan gillade jag också när Johnny Lindqvist talade om att ta fasta på beteendet, inte tekniken. Det som finns på internet finns i samhället i övrigt också. Så är det definitivt.

© Ungdomsstyrelsen 2010
projektledare Maria Nyman
språkgranskning Ingrid Bohlin
omslag Christián Serrano

distribution Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm
webbplats www.ungdomsstyrelsen.se
e-post info@ungdomsstyrelsen.se
tfn 08-566 219 00, fax 08-566 219 98

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor.
Vi ger stöd till föreningsliv och kommuner samt till internationellt samarbete.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

